

Klimatická žaloba

Městský soud v Praze - pracoviště Slezská
Slezská 9
120 00 Praha 2

Datovou schránkou

V Brně dne 21. 4. 2021

Žalobci:

- a) Klimatická žaloba ČR, z. s.**, se sídlem V Šáreckém údolí 281/54, Dejvice, 160 00 Praha 6, IČO: 083 25 146,
- b) a c) sedláci z Českého ráje**
- d) lesník ze Strakonicka,**
- e) muž z Prahy trpící environmentální úzkostí,**
- f) obec Svatý Jan pod Skalou**, se sídlem Svatý Jan pod Skalou 6, 266 01, IČO: 005 09 825,
- g) lesníci z Hodonínska**

Zastoupení:

Mgr. Pavlem Černým, advokátem zapsaným v seznamu ČAK pod ev. č. 12813 se sídlem v Brně, Údolní 33, 602 00 Brno

Žalovaní:

Ministerstvo životního prostředí, se sídlem Vršovická 1442/65, Vršovice, Praha 10, 100 00, IČO: 001 64 801

Ministerstvo průmyslu a obchodu, se sídlem Na Františku 1039/32, Staré Město, 110 00 Praha, IČO: 476 09 109

Ministerstvo zemědělství, se sídlem Těšnov 65/17, Praha 1, 110 00, IČO: 000 20 478

Ministerstvo dopravy, se sídlem nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12, Praha 1, 110 00 Praha, IČO: 660 03 008

Vláda České republiky, se sídlem nábřeží Edvarda Beneše 4, Praha 1, 118 01, IČO: 000 06 599

Žaloba proti nezákonnému zásahu správních orgánů

Přílohy dle textu, plné moci a potvrzení o registraci k DPH

Soudní poplatek bude uhrazen k výzvě soudu.

I.

Preamble

Touto žalobou se žalobci domáhají ochrany před důsledky pasivity státu a jeho příslušných orgánů v oblasti ochrany před změnou klimatu a jejími škodlivými následky. Žalobci namítají, že nečinností žalovaných v oblasti ochrany klimatu došlo k nezákonným zásahům do jejich veřejných subjektivních práv – práva na život, na ochranu zdraví, na příznivé životní prostředí, vlastnického práva, práva podnikat, práva na ochranu soukromého a rodinného života a práva na samosprávu – která jsou zaručena Ústavou, Listinou základních práv a svobod (dále jen „**Listina**“) a Úmluvou o ochraně lidských práva a základních svobod (dále jen „**EÚLP**“). Žalobci předkládají studie a důkazy, které prokazují, že již v současnosti se dopady změny klimatu negativně projevují v jejich právní sféře. Pokud stát a jeho orgány nepřijmou dostatečná opatření, budou se tyto negativní dopady v budoucnosti dále prohlubovat.

Žalobci tvrdí, že žalovaní postupují v rozporu se svými právními povinnostmi v oblasti ochrany klimatu. V první řadě žalovaní v tomto směru selhávají v **naplnění svých pozitivních závazků** v oblasti práva na život a ochranu zdraví dle Listiny a EÚLP. Dále žalovaní porušují **požadavky právních předpisů národního i mezinárodního práva**, které regulují přípustnou míru poškozování životního prostředí změnou klimatu. Tyto požadavky jsou přitom založeny na aktuálním vědeckém poznání, se kterým jsou žalovaní prokazatelně obeznámeni.

Probíhající změna klimatu je zřejmě nejvýznamnější environmentální i společenskou výzvou, které lidstvo kdy čelilo. Na základě aktuálního vědeckého poznání je téměř jisté, že bez rychlého a efektivního omezení emisí skleníkových plynů, které způsobují zadržování tepla v atmosféře (tzv. skleníkový efekt) dojde ke globálnímu zvýšení teploty oproti předindustriální době v rozsahu, který bude znamenat dlouhodobé změny neslučitelné s další existencí lidské civilizace v její současné podobě. Za mezní hodnotu oteplení planety vědci považují zvýšení globální teploty o 1,5 °C oproti předindustriální době. Zvýšení teploty nad tuto míru je považováno za tzv. „**nebezpečnou změnu klimatu**“, která způsobí radikální změny, jež zasáhnou celou planetu a lidstvo (viz Shrnutí zvláštní zprávy „Global Warming of 1.5 °C“ (2018) zpracované Mezivládním panelem pro změnu klimatu, str. 5). Svět se již od roku 1961 oteplil zhruba o 1 °C, oteplování však není rovnoměrné – v ČR již došlo od roku 1961 k oteplení zhruba o 2 °C (Posudek „Dopady klimatické změny v České republice“ (leden 2021) autorů výzkumné organizace Climate Analytics gGmbH, str. 7-8).

Vliv člověka na zvyšování koncentrace skleníkových plynů a následné oteplování atmosféry a oceánu, na změny globálního koloběhu vody, na snižování množství sněhu a ledu, na vzestup střední výšky hladiny světového oceánu a na vznik některých klimatických extrémů, byl prokázán řadou nezávislých studií. Jistota ve smyslu objektivního, vědeckým konsenzem podloženého, stanovení míry „zavinění“ člověkem je podstatně vyšší než před 10 lety a je extrémně pravděpodobné, že **vliv člověka byl dominantní příčinou** pozorovaného oteplení od poloviny 20. století (viz Shrnutí zvláštní zprávy „Global Warming of 1.5 °C“ (2018) zpracované Mezivládním panelem pro změnu klimatu, str. 4).

Lidstvo má podle vědců **nyní už jen 9 let (zhruba do roku 2030), aby radikálně snížilo své emise skleníkových plynů**, pokud má být zachována šance na zabránění nebezpečné změně klimatu, tedy oteplení planety o více než 1,5 °C do konce 21. století (IPCC 2018, str. 10). Pokud by lidstvo pokračovalo v produkci skleníkových plynů **dle současných politik**, došlo by do konce století ke globálnímu **nárůstu teploty zhruba o 3,9 °C** (Posudek „Dopady klimatické změny v České republice“ (leden 2021) autorů výzkumné organizace Climate Analytics gGmbH, str. 5). Takové oteplení se může zdát nevýznamné, ovšem rozdíl mezi průměrnou světovou teplotou v poslední době ledové, kdy byla velká část Evropy pokryta masivním ledovcem, a průměrnou světovou teplotou v 19. století,

jsou pouhé 3 °C. Toto oteplení má již v současnosti v ČR jasně popsané negativní dopady (tamtéž), a to jak na žalobce, tak na všechny ostatní osoby.

Na globální úrovni již v současnosti dochází vlivem změny klimatu ke zvyšování hladin oceánů, čtenějšímu výskytu extrémních jevů počasí, nárůstu počtu extrémně teplých dní, ke zvýšenému výskytu sucha, změně intenzity a rozložení srážek, ke změnám v biosféře (úbytek biodiverzity, rozšíření rozlohy pouštních oblastí na úkor lesních porostů). Velmi ohrožené jsou zdroje pitné vody i sladkovodní ekosystémy, v našich zeměpisných šířkách obzvláště ekosystémy močálů a rašeliníšť. V následujících dekádách lze očekávat zhoršení těchto dopadů. Změna klimatu navíc s vysokou pravděpodobností ovlivní procesy koloběhu uhlíku takovým způsobem, který bude oteplování dále akcelarovat. Dojde k omezení dostupnosti půdy a její úživnosti, tedy i ke snížení produkce potravin. Změny v dostupnosti pitné vody a potravin mohou mít spolu se zvyšováním světové populace bezprecedentní následky v oblasti migrace (viz zprávu „Očekávané dopady změny klimatu v ČR“ (únor 2021) J. Zamouřila, str. 13). Globální změna klimatu tak není jen environmentálním problémem – může mít dalekosáhlé sociální dopady.

S ohledem na velmi závažné důsledky změny klimatu je potřeba, aby se na řešení podílely skutečně všechny státy světa. Nelze přistoupit na argument, že emise skleníkových plynů pocházející z ČR jsou z globálního hlediska nevýznamné. Takový přístup by ve skutečnosti vedl k tomu, že by se všechny země mohly vyhnout své díli odpovědnosti za ochranu klimatu pouhým poukazem na nečinnost dalších zemí. Naopak je třeba, aby každá země převzala svůj díl odpovědnosti za svůj podíl na emisích skleníkových plynů. Pouze takovým způsobem bude možné dosáhnout zmírnění změny klimatu i jejích dopadů.

Tento přístup ostatně podporují i národní soudy dalších zemí po celém světě, které vyhovují žalobám podobným této žalobě. Žalobci odkazují například na rozsudek Nejvyššího soudu Nizozemska ve věci *Urgenda* (rozsudek ze dne 20. 12. 2019),¹ rozsudek Nejvyššího soudu Irska ve věci *Friends of the Irish Environment proti Vládě Irska a ostatním* (sp. zn. [2020] IESC 49, ze dne 31. 7. 2020),² rozsudek francouzského správního soudu v Paříži ve věci *Affaire du siècle* (rozsudek č. 1904967, 1904968, 1904972 a 1904976/4-1, ze dne 3. 2. 2021),³ rozsudek Nejvyššího soudu Nepálu ve věci *Shrestha proti Úřadu předsedy vlády a ostatním* (ze dne 25. 12. 2018, č. 10210),⁴

---

¹ Originál v nizozemštině je dostupný online: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:2006>.

Anglický překlad je rovněž dostupný online: <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/ENG-Dutch-Supreme-Court-Urgenda-v-Netherlands-20-12-2019.pdf>.

² Originál rozsudku v angličtině je dostupný online: http://blogs2.law.columbia.edu/climate-change-litigation/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2019/20190919_2017-No.-793-JR_judgment-2.pdf.

³ Originál rozsudku ve francouzštině je dostupný online: <http://paris.tribunal-administratif.fr/content/download/179360/1759761/version/1/file/1904967190496819049721904976.pdf>.

⁴ Originál rozsudku v nepálštině je dostupný online: http://blogs2.law.columbia.edu/climate-change-litigation/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2018/20181225_074-WO-0283_judgment.pdf. Anglický překlad je rovněž dostupný online: http://blogs2.law.columbia.edu/climate-change-litigation/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2018/20181225_074-WO-0283_judgment-1.pdf.

rozsudek **Nejvyššího soudu Kolumbie** ve věci *Future Generations proti Ministerstvu životního prostředí a ostatním* (ze dne 4. 4. 2018)⁵ a další.

Opatření, která stát může přijímat v oblasti změny klimatu, se dělí na dvě základní skupiny. Na jedné straně jde o **mitigaci změny klimatu**, tedy o opatření spočívající ve snižování emisí skleníkových plynů s cílem předcházení nebezpečné změně klimatu. Na druhé straně jde o **adaptaci na změnu klimatu**, která spočívá v přijímání opatření k přizpůsobení obyvatel, hospodářství i životního prostředí novým podmínkám, jako jsou vlny veder a sucha nebo dopady na lidské zdraví. **Žalobci namítají, že k nezákonným zásahům do jejich veřejných subjektivních práv dochází nečinností žalovaných v obou těchto oblastech.**

Žalobci, tedy běžní občané reprezentovaní spolkem (žalobce a)), další fyzické osoby pociťující zdravotní dopady spojené se změnou klimatu (žalobci b), c), d) a e)), vlastníci lesních pozemků a zemědělci (žalobci b), c), d) a g)) a obec (žalobkyně f)), se proto touto žalobou domáhají ochrany svých veřejných subjektivních práv, zaručených ústavním pořádkem ČR. Usilují o ochranu svého práva na příznivé životní prostředí, práva na život a na ochranu zdraví, na soukromý a rodinný život, vlastnického práva, práva vykonávat hospodářskou činnost a práva na samosprávu. Žalobci namítají, že do jejich práv zasáhli a nadále zasahují žalované správní orgány, konkrétně Ministerstvo životního prostředí (dále jen „**MŽP**“), Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „**MPO**“), Ministerstvo zemědělství (dále jen „**MZ**“) a Ministerstvo dopravy (dále jen „**MD**“). Žalovaní totiž dle přesvědčení žalobců dlouhodobě **selhávají při uplatňování svých zákonných pravomocí v oblasti řešení změny klimatu** – jednoho z nejvýznamnějších globálních problémů, kterým kdy lidstvo čelilo. Vzhledem k tomu, že problematiku změny klimatu je třeba řešit v rámci vícero ministerských resortů, žalobci směřují tuto žalobu také proti **Vládě ČR**, která by měla zajistit koordinaci potřebných opatření.

Žalobci se žalobou domáhají, **aby soud určil, že se žalovaní dopouštějí nezákonných zásahů do jejich výše uvedených práv.** Dále žalobci navrhují, **aby soud nařídil žalovaným, aby v přiměřené době přijali dostatečná opatření** k ukončení nezákonných zásahů, tedy k mitigaci změny klimatu (snižování emisí skleníkových plynů) a adaptaci, tedy přijímání opatření k přizpůsobení dopadům změny klimatu.

---

⁵ Originál rozsudku ve španělštině je dostupný online: <https://www.escr-net.org/sites/default/files/caselaw/fallo-corte-suprema-de-justicia-litigio-cambio-climatico.pdf>. Shrnutí rozsudku v angličtině je dostupné zde: <https://www.escr-net.org/caselaw/2019/stc-4360-2018>.

II.

Skutkový stav

K prokázání skutkového stavu ohledně probíhající změny klimatu a jejích již existujících i očekávaných důsledků žalobci předkládají důkazy, které vycházejí z nejlepších dostupných vědeckých informací. Jedná se o:

- Posudek „**Dopady klimatické změny v České republice**“ (leden 2021) autorů N. van Maanen, E. Theokritoff, I. Menke a C.-F. Schleussner, výzkumné organizace Climate Analytics gGmbH, zpracovaný pro účely tohoto řízení (dále jen „**Climate Analytics**“). Posudek shrnuje aktuální stav vědeckého poznání ohledně současných a očekávaných dopadů změny klimatu v ČR. Ověřený překlad posudku je přílohou žaloby.
- Zprávu „**Očekávané dopady změny klimatu v ČR**“ (únor 2021) J. Zamouřila (dále jen „**J. Zamouřil**“), která shrnuje poznatky „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“. Původní obsáhlá studie je veřejně dostupná a byla zpracována na zakázku MŽP v roce 2015 a aktualizována Českým hydrometeorologickým ústavem v roce 2019. Zpráva je přílohou žaloby.
- Posudek „**Kvantifikace dopadů Pařížské dohody pro Českou republiku**“ (leden 2021) autorů K. Anderson a D. Calverley, Tyndall Center – University of Manchester (dále jen „**University of Manchester**“). Posudek stanovuje tzv. uhlíkový rozpočet pro ČR nezbytný pro dosažení cílů Pařížské dohody a jeho srovnání s aktuálními strategiemi státu. Ověřený překlad posudku je přílohou žaloby.
- Shrnutí zvláštní zprávy „**Global Warming of 1.5 °C**“ (2018) zpracované Mezivládním panelem pro změnu klimatu (dále jen „**IPCC 2018**“).⁶ Zpráva popisuje dopady globálního nárůstu teploty o 1,5 °C nad úroveň před průmyslovou revolucí a reprezentuje aktuální stav vědeckého poznání v této oblasti. Mezivládní panel pro změnu klimatu (*Intergovernmental Panel on Climate Change*, dále jen „**IPCC**“) je vědecký orgán OSN, který se zabývá hodnocením rizik změny klimatu.

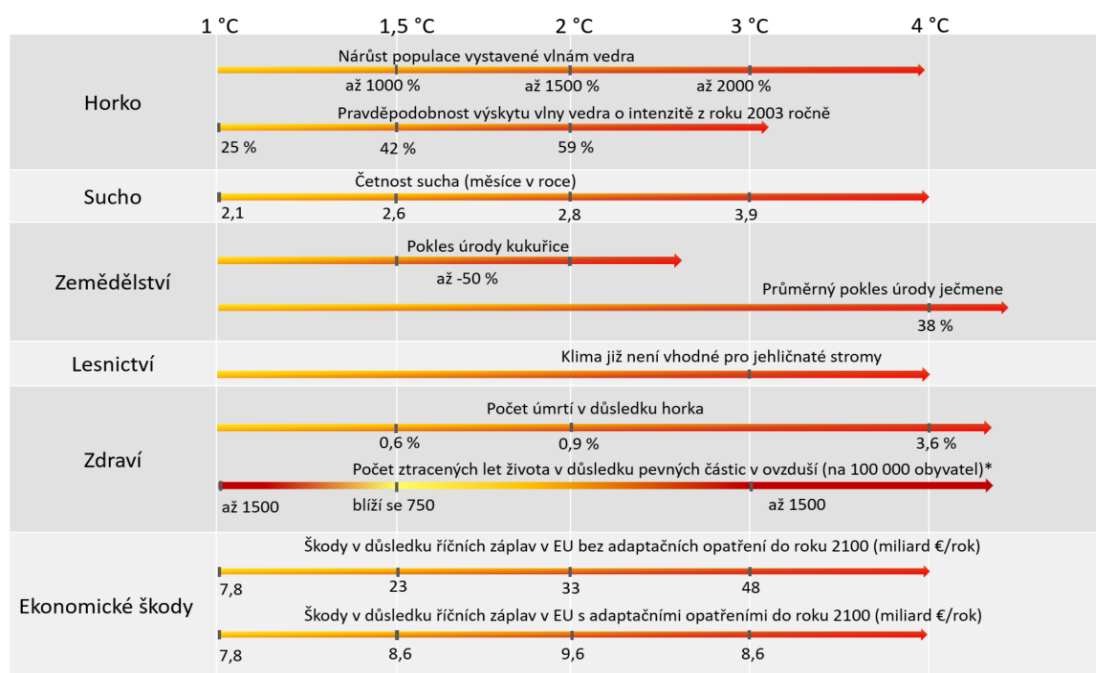
Skutkové okolnosti týkající se změny klimatu byly již předmětem důkladného dokazování před řadou soudů po celém světě, např. v Indii, USA, Nizozemsku, Irsku nebo Francii (viz rozsudky citované výše v části I.). Znalosti o přírodních procesech a fyzikálních jevech jsou správnými soudy **obecně považovány za notoriety** (viz např. rozsudky Městského soudu v Praze z 21. 8. 2020, č. j. 3A 24/2020-53, a z 24. 6. 2020, č. j. 11A 20/2020-55, případně viz: Vomáčka, V. *Judikatura NSS: Notoriety*. Soudní rozhledy, 2021, č. 1, s. 2-7). Žalobci proto **tyto skutečnosti pouze stručně rekapituluji** s odkazem na výše uvedené důkazy. Dále uvedené údaje o změně klimatu a jejich dopadech žalobci považují za nesporné, pokud by to však soud považoval za nezbytné, žalobci mohou **k výzvě soudu doložit podrobnější zdroje těchto informací**.

Dopady změny klimatu v ČR demonstruje obrázek č. 1 níže.

O tom, že v ČR dochází k oteplování, svědčí rostoucí počet extrémních projevů počasí. V následujících dekádách je očekáván výrazně negativní vývoj vodní bilance v ČR (J. Zamouřil, str. 8). Zvyšují se počty tropických dnů (kdy teplota překročila 30 °C) a naopak ubývá mrazových dnů (kdy byla maximální teplota nižší než 0 °C). Například v letech 2015 a 2018 se v ČR vyskytlo zhruba **30 tropických dnů**. Pro srovnání, v letech 1961–1990 bylo pozorováno v průměru jen 4,4 tropických dní

---

⁶ Zpráva je dostupná online v anglickém jazyce v plném znění: <https://www.ipcc.ch/sr15/>. Shrnutí je dostupné zde: <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/spm/>.

Obrázek č. 1: Prognózané dopady klimatické změny v České republice při různé míře oteplení. Data odkazují ke konci století. (Climate Analytics, str. 4)

za rok. Současně se snižuje počet mrazových dnů. Počet tropických dní má **přímý dopad na lidskou úmrtnost**, ale také vyšší výskyt stresu (J. Zamouřil, str. 2 a 9).

Od roku 1980 došlo v Evropě ke **zvýšení výskytu povodní**, které budou s dalším oteplováním čím dál četnější (Climate Analytics, str. 16). V ČR je povodněmi nejvíce ohroženo povodí řeky Moravy, kde žije **2,8 milionu obyvatel**. Počet úmrtí souvisejících s povodněmi na milion obyvatel byl přitom v ČR historicky v porovnání s ostatními evropskými zeměmi relativně vysoký (Climate Analytics, str. 17). Mezi lety 1991 a 2015 se také zvýšila **četnost požárů vegetace**, a to v nejteplejších a nejsušších oblastech ČR o **70 %** v porovnání s obdobím mezi lety 1971 a 1990 (Climate Analytics, str. 18, J. Zamouřil, str. 4 a 12-14). V období mezi lety 1980 a 2017 zaznamenala ČR v důsledku extrémního počasí a klimatických událostí **ztráty ve výši 271 mld. Kč** (Climate Analytics, str. 19).

Změna klimatu také způsobuje bezprecedentní **změny distribuce vegetačních pásem**, naprosto nesrovnatelné s jakýmkoliv jinými změnami globálního ekosystému od skončení poslední doby ledové (J. Zamouřil, str. 9).

Mezi lety 2006–2010 bylo průměrně 15 % území EU a 17 % populace EU každý rok ovlivněno meteorologických suchem (Climate Analytics, str. 13). Střední Evropa byla vystavena zásadním epizodám sucha v letech 2000, 2003, 2012 a 2015, jejichž důsledek se jen v České republice odhaduje na **škody ve výši přesahující 12,9 mld. Kč**. S dalším nárůstem teploty se očekává zvýšení četnosti i trvání období sucha v ČR. Například **při oteplení o 3 °C** by se četnost období sucha zdvojnásobila (oproti rokům 1971-2000) a sucha by trvala **3,9 měsíců ročně** (Climate Analytics, str. 14).

Změna klimatu má negativní **dopad na produkci zemědělských plodin**. Jak vyplývá z obrázku č. 1 (výše), zprávy Climate Analytics (str. 20-22) a zprávy J. Zamouřila (str. 7) lze očekávat pokles výnosů kukuřice, ječmene, brambor, chmele, v oblasti ovocnářství a vinohradnictví i v rámci živočišné výroby. **Polovina všech lesů v ČR je nyní ohrožena** potenciálními škodami způsobenými kůrovcem.

V roce 2019 eskalující šíření kůrovce způsobilo **škody ve výši 36 mld. Kč** (Climate Analytics, str. 26). Celkové ekonomické dopady změny klimatu na české lesy jsou odhadovány na 15 mld. ročně (J. Zamouřil, str. 4-5). Při scénáři globálního **oteplení o 3 °C** do roku 2100 by se klima v ČR stalo **nehodným pro jehličnaté stromy**, které v současnosti představují 65 % českých lesů (Climate Analytics, str. 26).

Změna klimatu přispívá k zátěži **onemocněními a k předčasným úmrtím** v Evropě. Scénář **oteplení o 3 °C** by mohl vést přibližně ke **dvacetinásobnému zvýšení** počtu obyvatel, kteří jsou vystaveni padesátiletým vlnám veder, až na 1,6 mil. osob, oproti referenčním obdobím (Climate Analytics, str. 12). Riziko pro zdraví člověka představují také požáry, povodně nebo změny v rozšíření **infekčních onemocnění a alergenů**. Nejvíce ohrožené těmito vlivy jsou osoby vyššího věku, lidé s podlomeným zdravím, těhotné ženy, děti a také obyvatelé urbanizovaných oblastí s vysokou hustotou zalidnění (Climate Analytics, str. 26).

Nezanedbatelným negativním dopadem změny klimatu na lidské zdraví je stres. Může to být reakce na náhlé změny počasí nebo očekávání změn, jejichž dosah neumíme odhadnout, protože je neznáme, nezabýváme se jimi. Sem se řadí i **tzv. environmentální úzkost** či klimatický žal, poslední dobou čím dál častější jevy úzkosti a obav z budoucnosti zasažené dopady změny klimatu (J. Zamouřil, str. 10). Vědomí blížícího se nebezpečí a zároveň absence možnosti jej vlastními silami zmírnit, je klíčovým faktorem přispívajícím k obavám spojeným s klimatem a ekologickými otázkami. Tyto pocity mohou vést k dramatickým reakcím, jako je například ztráta chuti k jídlu, nespavost a záchvaty paniky. V lidech mohou vznikat pocity bezmoci pramenící ze skutečnosti, že nejsou schopni situaci zlepšit, a zanechávají v nich nevyřešený pocit ztráty, neschopnosti reagovat a frustrace (Climate Analytics, str. 34). Výše popsané dopady změny klimatu se zcela konkrétně projevují v právní sféře všech žalobců. Konkrétní dopady na jednotlivé žalobce jsou popsány v části III. bodě 2 žaloby (aktivní legitimace) a v části IV. bodech 2.4 a 3.3 žaloby (důsledky porušení povinnosti žalovaných a zásahy do práv žalobců).

Důkazy:

- Posudek „**Dopady klimatické změny v České republice**“ (leden 2021) autorů N. van Maanen, E. Theokritoff, I. Menke a C.-F. Schleussner, výzkumné organizace Climate Analytics (soudní překlad z anglického originálu)
- Zpráva „**Očekávané dopady změny klimatu v ČR**“ (únor 2021) J. Zamouřila, která shrnuje poznatky „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“
- Posudek „**Kvantifikace dopadů Pařížské dohody pro Českou republiku**“ (leden 2021) autorů K. Anderson a D. Calverley, Tyndall Center – University of Manchester (soudní překlad z anglického originálu)

III.

Podmínky řízení

Žalobci jsou přesvědčeni, že jednání žalovaných v oblasti zmírňování a přizpůsobení se změně klimatu je nezákonným zásahem ve smyslu § 82 a 87 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s.ř.s.“), a to z důvodů, které jsou podrobněji popsány v části IV. žaloby. Dle rozsudku NSS ze dne 17. 3. 2005, č. j. 2 Aps 1/2005 – 65 musí být pro úspěch (vyhovění) žalobě na ochranu před nezákonným zásahem podle § 82 s.ř.s. splněny následující podmínky:

- žalobce **musí být přímo** (1. podmínka)
- zkrácen na **svých právech** (2. podmínka)
- **nezákonným** (3. podmínka) zásahem,
- který **není rozhodnutím** (4. podmínka),
- a **byl zaměřen přímo proti němu** nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka)

Dle názoru žalobců byly v projednávané věci **naplněny všechny tyto podmínky**. K podmínkám č. 1, 2 a 5 se žalobci vyjadřují v rámci následujících bodů (část III., body 1 a 2 žaloby), které se týkají aktivní legitimity žalobců. Splnění podmínek č. 3 a 4 je podrobněji odůvodněno v části IV. žaloby.

1. Obecně k aktivní legitimitaci žalobců

Podle ust. § 82 s.ř.s. se může ochrany před nezákonným zásahem správního orgánu domáhat **každý, kdo tvrdí, že byl tímto zásahem přímo zkrácen na svých právech**. Vzhledem ke skutečnostem, uvedeným výše v části II. žaloby, jakož i dalším obecně známým skutečnostem týkajícím se důsledků globální změny klimatu na lidské zdraví, zemědělství a biodiverzitu, krajinu, dostupnost zdrojů vody, atd., je zřejmé, že nedostatečná aktivita státu v oblasti mitigace a adaptace na změnu klimatu má úzkou souvislost se zásahy do ústavně zaručených subjektivních práv osob, které jsou a budou vystaveny důsledkům změny klimatu.

Žalobci svou aktivní legitimitaci odvozují od zásahu do práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny), práva na život (čl. 6 Listiny a čl. 2 EÚLP) práva na ochranu zdraví (čl. 31 Listiny), vlastnického práva (čl. 11 Listiny), práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 EÚLP) a práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (čl. 26 Listiny). Zásah do konkrétních práv u každého z žalobců je odůvodněn níže. Žalobci zároveň odkazují i na usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 A 25/2002 – 42, z něž vyplývá, že podmínka „zásahu do veřejných subjektivních práv“ konkrétní osoby v důsledku vydání správního aktu, resp. obecněji postupu správního orgánu, **nesmí být vykládána restriktivně**. K jejímu naplnění postačí, pokud se úkon správního orgánu, podle tvrzení žalobce, negativně projevil v jeho právní sféře. Podle usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. 8 As 47/2005, je aktivní žalobní legitimitace dána vždy, pokud s ohledem na tvrzení žalobce není možné zjevně a jednoznačně konstatovat, že k zásahu do jeho právní sféry v žádném případě dojít nemohlo (srov. také nález ÚS ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 7/17).

Všichni žalobci shodně tvrdí, že níže v části IV. popsanými nezákonnými zásahy žalovaných bylo zasaženo do jejich **práva na příznivé životní prostředí** dle čl. 35 Listiny. Ve smyslu čl. 41 odst. 1 Listiny se lze tohoto práva domáhat pouze v mezích zákonů, které dané právo provádějí. Vzhledem k ochraně klimatu je relevantním právním předpisem zejména zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (dále jen „ZŽP“). Za „prováděcí zákony“ ve smyslu čl. 41 Listiny je třeba považovat rovněž Rámcovou úmluvu Organizace spojených národů o změně klimatu (č. 80/2005 Sb. m. s., dále jen

„UNFCCC“) a Pařížskou dohodu (č. 64/2017 Sb. m. s.). Vzhledem k tomu, že obě tyto mezinárodní úmluvy mají podle čl. 10 Ústavy přednost před zákonem a jsou součástí českého právního řádu, je třeba je rovněž považovat za „zákonné provedení“ práva na příznivé životní prostředí podle čl. 41 Listiny. Obdobný závěr vyplývá také z nálezu ÚS ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1521/10. ÚS v citovaném nálezu mimo jiné konstatuje, že vzhledem k tomu, že je ČR demokratický právní stát, který dodržuje závazky, jež pro něj vyplývají z mezinárodního práva (srov. čl. 1 odst. 2 Ústavy), **nemůže na plnění závazků plynoucích z mezinárodního práva rezignovat** jen proto, že na národní úrovni výslovná právní úprava umožňující dovolávat se vůči ČR povinnosti za škodu způsobenou porušením závazků, k nimž se sama a otevřeně hlásí, neexistuje. Žalobci proto namítají, že žalovaní porušením těchto právních předpisů (k tomu podrobněji viz část IV. body 2.-4. žaloby) zasahují do jejich práva na příznivé životní prostředí.

Dle názoru žalobců je příznivé životní prostředí **jednou ze stěžejních hodnot**, o jejichž ochranu by měla společnost usilovat. Absence ochrany životního prostředí může vést k ohrožení řady dalších lidských práv a ústavních hodnot jako je např. lidská svoboda. Slovy ÚS: „*Ochrana lidské svobody bez ochrany lidského života, zdraví a životního prostředí, které život i jeho svobodu umožňuje, by postrádala smysl. Z práva na ochranu zdraví vyplývá pozitivní povinnost státu konat a chránit zdraví nejrůznějšími potřebnými opatřeními.*“ (nálezn Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 7/17) Žalobci proto považují možnost domáhat se ochrany před zásahem do tohoto práva před správními soudy za stěžejní záruku fungování demokratického právního státu.

Dle nálezu ÚS ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14, s ohledem na ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny, není uvážení zákonodárce ani v oblasti regulace sociálních a ekonomických práv zcela neomezené. Zároveň žalobci upozorňují, že dle nálezu ÚS ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 1/08, z charakteru sociálních práv plyne, že „*zákonodárce nesmí popřít jejich existenci a realizaci, ačkoliv jinak má široký prostor k vlastnímu uvážení.*“ Jinými slovy, dle usnesení ÚS ze dne 5. 1. 2011, sp. zn. II. ÚS 2446/10, ani relativní volnost zákonodárce, vyplývající z čl. 41 odst. 1 Listiny, nemůže vést k tomu, aby formou zákona **porušil podstatu a smysl daného práva**. Pokud tedy podle výše citované judikatury ÚS dojde k **zásahu do tzv. esenciálního jádra** práva na příznivé životní prostředí, jednotlivci mají právo se **domáhat ochrany před takovým zásahem i bez ohledu na zákonnou úpravu tohoto práva**. Žalobci mají za to, že nezákonné zásahy, kterých se žalovaní dopouštějí, tyto podmínky naplňují. Tyto zásahy mají totiž potenciál nezvratně změnit a poškodit všechny složky životního prostředí a podmínky pro život lidí jak globálně, tak v rámci České republiky a jsou tedy v přímém rozporu s podstatou čl. 35 Listiny.

Pokud jde o naplnění podmínky č. 5, zásah do práva žalobců na příznivé životní prostředí je **zaměřen přímo proti těmto osobám** – stejně jako proti celé řadě dalších osob na území České republiky i po celém světě. Žalobci totiž nemají žádnou možnost úniku před dopady nedostatečné aktivity žalovaných v oblasti ochrany klimatu. Jsou tak nuceni strpět následky nezákonného zásahu – musí nadále žít v měnícím se klimatu, čelit zvyšující se globální teplotě a suchu, přihlížet vymírání druhů a mizení ekosystémů.

Aktivní legitimaci jednotlivce k obraně proti opatřením namířeným vůči všem osobám na území ČR již uznal Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 23. 4. 2020, sp. zn. 14 A 41/2020, který se týkal zrušení mimořádných opatření Ministerstva zdravotnictví přijatých v souvislosti s pandemií viru SARS-CoV-2. Městský soud v Praze v tomto rozsudku shledal, že „*přijatá opatření obecné povahy zasahují do základních práv a svobod navrhovatele*“ a „*že je nezbytné, aby byla navrhovateli poskytnuta efektivní ochrana jeho práv ze strany soudní moci.*“ (odst. 86 rozsudku)

Stejně tak **dle judikatury ESLP** může dojít k zásahu do práv jednotlivce zaručených EÚLP i v případě, že je **újmě nebo jejímu riziku vystavena celá populace**, a to jak v případech týkajících se ochrany životního prostředí, tak obecně. Např. v rozsudku ve věci *Stoicescu proti Rumunsku* ESLP konstatoval: *“... Je-li v sázce problém obecného zájmu, který dosáhne takové závažnosti, že se stane problémem veřejného zdraví, je na orgánech veřejné správy, aby jednaly včas, vhodným a důsledným způsobem.”* (č. 9718/03, rozsudek ze dne 26. 7. 2011, odst. 59; viz také rozsudek ESLP ve věci *Di Sarno proti Itálii*, č. 30765/08, ze dne 10. 1. 2012) K tomuto názoru se přiklonily také zahraniční soudy při rozhodování o případech podobných tomuto – např. Nejvyšší soud Nizozemska ve věci *Urgenda* (odst. 5.3.1 rozsudku). Skutečnost, že nezákonný zásah v projednávané věci je namířen proti velkému množství osob by neměl být důvodem pro odepření soudní ochrany žalobcům - právě naopak.

2. Aktivní žalobní legitimace jednotlivých žalobců

Aktivní žalobní legitimaci jednotlivých žalobců odůvodňují jak prokazatelné současné zásahy do jejich práv, tak zásahy bezprostředně hrozící. Namítané nezákonné **zásahy žalovaných spočívají v nedostatečném přijímání opatření v oblasti mitigace a adaptace na změnu klimatu**. Tyto zásahy se bezprostředně projevují v právní sféře žalobců.

2.1. Dotčenost práv žalobce a)

Klimatická žaloba ČR je **zapsaným spolkem** a v současnosti sdružuje 218 fyzických osob, které mají zájem na ochraně životního prostředí a lidského zdraví a cítí se ohroženy změnou klimatu. Cílem spolku je **ochrana přírody a krajiny**, zejména boj proti globální změně klimatu a jejím nepříznivým dopadům na zdraví a majetek občanů České republiky (viz stanovы spolku, čl. 2).

Založení tohoto spolku zároveň odráží i širší hnutí napříč občanskou společností. Jeho projevem je také vznik dalších spolků i neformálních sdružení zaměřených na ochranu klimatu (např. studentské hnutí Fridays for Future, z.s., nebo iniciativy jako Rodiče za klima, Doctors for Future, apod.), případně nedávná petice vyzývající orgány ČR včetně žalovaných k přijetí opatření k ochraně klimatu, která nasbírala 5 766 podpisů (www.peticezaklima.cz). Každodenní život členů spolku je poznamenán dopady změny klimatu i očekáváním jejich dalšího prohlubování.

Spolky podporující ochranu životního prostředí jsou dotčenou veřejností ve smyslu čl. 2 odst. 5 Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (č. 124/2004 Sb. m. s. – tzv. „Aarhuská úmluva“). Mají proto dle nálezu ÚS ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14, právo domáhat se u správních soudů **přezkumu hmotné i procesní stránky** rozhodnutí, aktů nebo nečinnosti správních orgánů týkajících se ochrany životního prostředí. Kritéria pro aktivní žalobní legitimaci spolků, stanovená ÚS v nálezu sp. zn. I. ÚS 59/14, tedy tvrzení zásahu do veřejných subjektivních práv navrhovatele, místní vztah spolku k lokalitě, v níž dochází k zásahu, předmět činnosti spolku a délka časového působení spolku, jsou v případě žalobce a) naplněny.

Tvrzeným zásahem je výše popsany zásah do práva žalobce a) na příznivé životní prostředí. Pokud je cílem existence spolku Klimatická žaloba ČR ochrana životního prostředí, jednání a opomenutí žalovaných vedoucí k nezvratným změnám a poškození téměř všech složek životního prostředí je nutné považovat za zásah do práv spolku i jeho členů.

Pokud jde o **místní vztah spolku** k dotčené lokalitě, dle rozsudku NSS ze dne 28. 2. 2020, č. j. 6 As 104/2019-70, se spolky mohou domáhat ochrany svých práv i v případech, které překračují lokální

rámec. Podle NSS „*taková situace nastává, pokud záměr, o který se v řízení jedná, má celostátní dopad na kvalitu životního prostředí, zejména pokud objekt ochrany, do něhož má záměr zasáhnout nebo jehož se řízení jiným způsobem týká, má celostátní význam.*“ Problematika změny klimatu je podle žalobců ukázkovým příkladem problému celostátního i globálního významu. Podmínka **místního vztahu Žalobce a) k dotčené lokalitě je tedy splněna.**

Z hlediska časového působení spolku žalobci upozorňují, že i ÚS v citovaném usnesení sp. zn. I. ÚS 59/14 **připouští založení spolku ad hoc za účelem ochrany práv v určité záležitosti** týkající se životního prostředí. To je i případ žalobce a), jehož hlavním cílem, jak vyplývá i z jeho názvu, je využívání právních nástrojů k ochraně klimatu v ČR. Žalobce a) vznikl dne 26. 7. 2019 a od svého vzniku vyvíjí systematickou aktivitu k osvětě veřejnosti a snaze o využívání právních nástrojů pro ochranu klimatu. Žalobci tedy uzavírají, že **podmínky aktivní žalobní legitimace žalobce a) jsou naplněny**

Důkazy:

- **Stanovy žalobce a)** – spolku Klimatická žaloba ČR, z.s.

2.2. Dotčenost práva žalobců b), c), d) a e) na život a ochranu zdraví

Žalobce b), c), d) a e), tedy **sedláci z Českého ráje, lesník ze Strakonicka a muž z Prahy trpící environmentální úzkostí**, jsou fyzické osoby, které mj. shodně namítají, že došlo k zásahu do jejich práva na život (čl. 6 Listiny a čl. 2 EÚLP), práva na ochranu zdraví (čl. 31 Listiny) a práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 EÚLP). Žalobci namítají, že žalovaní se dopustili a nadále dopouštějí porušení pozitivních závazků k ochraně těchto práv.

Sedláci z Českého ráje, lesník ze Strakonicka a muž z Prahy trpící environmentální úzkostí se, stejně jako řada dalších osob, obávají o svoji budoucnost i o budoucnost svých blízkých. Změny klimatu mají **negativní dopad jak na jejich fyzické, tak duševní zdraví lidí.** Například žalobce e) (**muž z Prahy trpící environmentální úzkostí**) tento dopad **dokládá zprávou z psychologického vyšetření** ze dne 27. 1. 2021, vystavenou klinickým psychologem, soudním znalcem v oboru zdravotnictví, PhDr. A. S. (posudek je přílohou žaloby). Z uvedeného posudku zejména vyplývá, že žalobce e) byl **vyšetřen v souvislosti s negativním dopadem klimatické změny** na jeho psychiku a prožívání. Ve zprávě je uvedeno, že „*Prožívání [žalobce e)] se ale za poslední měsíce mění, větší senzitivita, úzkostnost, obavy o budoucnost, pocity frustrace a beznaděje. Na to je navázaná i psychosomatická reaktivita. I během explorační práce při tématech změny klimatu atp. lakrimace a úzkostné prožívání. Vykazuje známky tzv. pre-traumatické poruchy (...). Zaznamenaná změna zhoršení psychického stavu je v přímé souvislosti s klimatickou krizí.*“ (str. 2)

Komentář k Listině uvádí, že **v rámci práva na život** dle Listiny je jako **pozitivní závazek státu** „*vyžadováno, aby stát vytvořil odpovídající zákonný a institucionální rámec, který by efektivně a preventivně odrazoval od ohrožování práva na život, resp. aby sloužil k ochraně života osob.*“ (viz Husseiní, F. a kol., Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 206) Dále komentář uvádí, že ačkoli se ÚS k této otázce zatím neměl možnost vyjádřit, za **esenciální obsah práva na ochranu zdraví** dle Listiny, které ho je možné se domáhat bez ohledu na jeho zákonnou úpravu dle čl. 41 Listiny, je třeba považovat také „*povinnost státu zřídit a zajistit fungování systému ochrany veřejného zdraví (...), vytvořit systém zaměřený na odstranění příčin nemocí, ať epidemiologických, environmentálních či jiných, (...) ale také povinnost státu zřídit systém monitorování zásadních rizik pro lidské zdraví a umožňující jim předcházet či je odstraňovat.*“ (Tamtéž, str. 860)

Dle judikatury ESLP se pozitivní závazky států v kontextu ochrany životního prostředí (*Budayeva proti Rusku*, č. 15339/02, ze dne 20. 3. 2008, odst. 133; *Öneryildiz proti Turecku*, č. 48939/99, ze dne 30. 11. 2004, odst. 90 a 160; *Kolyadenko proti Rusku*, č. 17423/05, ze dne 9. 7. 2010, odst. 212) na poli čl. 2 EÚLP „z velké části překrývají“ se závazky podle čl. 8 EÚLP. Státy proto mají přijímat stejná praktická opatření podle obou těchto článků EÚLP (viz *Kolyadenko proti Rusku*, cit. výše, odst. 216; *Brincat proti Maltě*, č. 60908/11, ze dne 24. 7. 2014, odst. 102). ESLP proto v řadě případů **posuzoval tvrzená porušení čl. 2 a 8 EÚLP společně** (viz *Brincat proti Maltě*, cit. výše, odst. 90). K tomuto přístupu se přiklonil také Nejvyšší soud Nizozemska ve věci *Urgenda* (rozsudek ze dne 20. 12. 2019, odst. 5.2.4). Na základě judikatury ESLP, týkající se zásahů do životního prostředí, lze dovodit následující „test“, podle nějž ESLP hodnotí, zda státy splnily své pozitivní závazky dle čl. 2 a 8 EÚLP:

1. Existuje „skutečné a vážné“ riziko zásahu do práv z důvodu zásahu do životního prostředí, o čemž svědčí současné a předpokládané dopady změny klimatu (**test minimální intenzity rizika**), viz např. *Tătar proti Rumunsku*, č. 67021/01, ze dne 27. 1. 2009, odst. 107; *Brincat proti Maltě*, cit. výše, odst. 82; *Cordella proti Itálii*, č. 54414/13, ze dne 24. 1. 2019, odst. 169,
2. Stát a jeho orgány vědí, případně vědět mají a mohou, o riziku tohoto zásahu (**test dostupnosti informací**), viz např. *Kolyadenko proti Rusku*, cit. výše, odst. 165; *Brincat proti Maltě*, cit. výše, odst. 106; *Oneryildiz proti Turecku*, cit. výše, odst. 101, a
3. Stát a jeho orgány nejednaly s „náležitou péčí“ (*Cordella proti Itálii*, cit. výše, odst. 161; *Budayeva proti Rusku*, cit. výše, odst. 152) při přijímání „nezbytných“ (*Oneryildiz proti Turecku*, cit. výše, odst. 101; *Cordella proti Itálii*, cit. výše, odst. 173) a „vhodných“ (*Budayeva proti Rusku*, cit. výše, odst. 128; *Kolyadenko proti Rusku*, cit. výše, odst. 212) opatření, která jsou při rozumném úsilí k dispozici, aby předešel nebo minimalizoval riziko zásahu do práv (**test náležité péče**). Tento požadavek zahrnuje povinnost „zavést legislativní a správní rámec navržený tak, aby účinně odrazil“ před ohroženími práv na život a na soukromý a rodinný život (viz *Öneryildiz proti Turecku*, cit. výše, odst. 89-90; *Budayeva proti Rusku*, cit. výše, odst. 129). Stát nese břemeno, aby prokázal, že splnil požadavek náležité péče. Tato povinnost však nesmí pro stát znamenat „nemožné nebo nepřiměřené břemeno“.

Pokud jde o **test minimální intenzity rizika**, žalobci připomínají, že dle ustálené judikatury ESLP i pouhé riziko zásahu může vyvolat pozitivní povinnosti státu podle článků 2 a 8 EÚLP (viz např. rozhodnutí ve věci *Tătar proti Rumunsku*, cit. výše). Nelze přitom pochybovat o tom, že riziko zásahu, které představuje změna klimatu v ČR, splňuje hranici „skutečného“ a „vážného“ rizika podle článků 2 a 8 EÚLP. Žalobci prokázali (viz část II. žaloby a důkazy zde předložené), že existují jednoznačné vědecké důkazy o tom, že změna klimatu představuje riziko újmy na lidském životě, zdraví a živobytí, které je „skutečné“ (v tom smyslu, že je předvídatelné) a „závažné“ s ohledem na závažnost předpokládaných dopadů a nevratnost možných zásahů.

Během poslední dekády se skutečnost, že změna klimatu představuje „skutečné a vážné“ riziko pro lidský život, zdraví a řadu dalších zájmů souvisejících se základními lidskými právy, **stala obecně přijímanou**. Na národní úrovni tuto skutečnost potvrzují rozsudky např. z Nizozemska ve věci *Urgenda* (rozsudek Nejvyššího soudu, odst. 5.2.2–5.3.2), v Kolumbii (Nejvyšší soud Kolumbie ve věci „*Future Generations*“, odst. 12-13), v Nepálu (Nejvyšší soud Nepálu, rozsudek ve věci „*Shrestha*“, str. 12-13) nebo Kanadě (Odvolací soud státu Ontario ve věci *Mathur et al.*, 2020). Riziko, které představuje změna klimatu, uznávají také mezinárodní orgány, například Výbor OSN pro lidská práva (obecný komentář č. 36, ze dne 30. 10. 2018, zn. CCPR/C/GC/36, odst. 62).⁷ **Žalobci proto konstatují, že test minimální intenzity rizika dle judikatury ESLP je v projednávané věci splněn.**

⁷ Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_C_GC_36_8785_E.pdf.

Pokud jde o **test dostupnosti informací**, ESLP při jeho hodnocení zjišťuje zejména, zda stát a jeho orgány riziko újmy samy uznaly, například ve vlastních dokumentech a zprávách (viz *López Ostra proti Španělsku*, č. 16798/90, odst. 51; *Fadeyeva proti Rusku*, č. 55723/00, ze dne 9. 6. 2005, odst. 85 a 90), zda existují zprávy a varování před tímto rizikem mířená na stát a jeho orgány (*López Ostra proti Španělsku*, odst. 9 a 53; *Budayeva proti Rusku*, odst. 148), jaké jsou aktuální poznatky vědy (*Brincat proti Maltě*, odst. 106) a zda existují regionální či mezinárodní snahy o regulaci tohoto rizika (*Brincat proti Maltě*, odst. 105).

Žalovaní měli a mají dostatečné informace o riziku, které představuje nebezpečná změna klimatu, o čemž svědčí jak současné dopady oteplování na život a zdraví osob v ČR, tak předpokládané závažné dopady při oteplení o 1,5 °C nebo vyšším. Svědčí o tom například skutečnost, že ČR přistoupila k UNFCCC, kterou je vázána již od roku 1994, a následně i k Pařížské dohodě, kterou je vázána od roku 2017. Riziko, které představuje změna klimatu, je jasně uvedeno v národních strategických dokumentech (např. Politika ochrany klimatu v ČR), ve státem zpracovaných zprávách (např. zpráva „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“, jejíž shrnutí je přílohou žaloby) a také v dokumentech vědců, které mají státy a jejich orgány varovat (např. zpráva IPCC 2018, jejíž shrnutí přílohou žaloby). **V projednávané věci je proto požadavek na dostupnost informací o změně klimatu splněn.**

Posledním krokem je **test náležitě péče**. Otázkou je, zda stát a jeho orgány ve světle svých vědomostí o riziku, které změna klimatu představuje, jednaly s „náležitou péčí“ a přijaly „nezbytná“ a „přiměřená“ opatření. Tato opatření mohou zahrnovat např. přijetí legislativního a administrativního rámce, který by zabránil zásahům do práv chráněných EÚLP (*Öneryildiz proti Turecku*, odst. 89-90; *Budayeva proti Rusku*, odst. 129). Náležitá péče státu má být dle judikatury ESLP posouzena na jedné straně **podle závažnosti hrozby zásahu** do práv a na druhé straně **podle dostupných opatření** k prevenci či zmírnění tohoto zásahu (*Brincat proti Maltě*, odst. 112). Rozhodující budou **také mezinárodní závazky státu** – ať už plynoucí z mezinárodních úmluv, jimiž je stát vázán, nebo obecných principů mezinárodního práva (*Neulinger proti Švýcarsku*, č. 41615/07, ze dne 6. 7. 2010, odst. 131) či mezinárodního práva lidských práv (*Neulinger proti Švýcarsku*, odst. 69-74).

Výše uvedené faktory, tj. vědecký konsenzus, mezinárodní právo v oblasti změny klimatu, další normy mezinárodního práva a soudní rozhodnutí, **ve svém souhrnu potvrzují** tezi žalobců, že žalovaní **nepřijali přiměřená a vhodná opatření** na ochranu jejich práv před důsledky změny klimatu ve smyslu čl. 2 a 8 EÚLP. Na tomto místě tedy žalobci pouze shrnují, že vědecký konsenzus a předložené důkazy potvrzují, že změna klimatu již negativně ovlivňuje život žalobců a že existuje reálná a vážná hrozba, že se tyto dopady budou dále prohlubovat. **Princip předběžné opatrnosti vyžaduje, aby stát přijal opatření k předcházení a snižování těchto rizik.**

Jak bude podrobněji popsáno v další části žaloby, žalovaní tuto svoji povinnost nespĺnili a nadále neplní. Konkrétnímu obsahu povinností žalovaných v oblasti mitigace, tedy snižování emisí skleníkových plynů, se věnuje část IV. bod 2 žaloby. Oblasti adaptace na změnu klimatu se věnuje podrobněji částí IV. bod 3 žaloby. Žalobci proto konstatují, že **v případě žalobce b), c), d) a e) byla podmínka přímého zkrácení na jejich subjektivních právech naplněna**, neboť došlo a dále dochází k nezákonným zásahům do jejich práva na život, práva na ochranu zdraví a práva na soukromý a rodinný život z důvodu porušení pozitivních závazků státu vyplývajících z Listiny, resp. EÚLP.

Důkazy:

- **Zpráva z psychologického vyšetření žalobce e), muže z Prahy trpícího environmentální úzkostí**, ze dne 27. 1. 2021, PhDr. A. S.

- Posudek „**Dopady klimatické změny v České republice**“ (leden 2021) autorů N. van Maanen, E. Theokritoff, I. Menke a C.-F. Schleussner, výzkumné organizace Climate Analytics
- Zpráva „**Očekávané dopady změny klimatu v ČR**“ (únor 2021) J. Zamouřila, která shrnuje poznatky „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“

2.3. Dotčenost vlastnického práva a práva vykonávat hospodářskou činnost žalobců b), c), d) a g)

Žalobkyně b) a žalobce c) (sedláci z Českého ráje) jsou zemědělci, kteří se při své hospodářské činnosti potýkají s dopady změny klimatu. Konkrétně od roku 2012 hospodaří na 7 hektarech vlastních pozemků na parc. č. xxx/x, xxx, xxx/x, xxx/x, xxx, xxx a xxx v kat. území xxxxxxx, které jsou součástí společného jmění manželů, dále na parc. č. xx/x, xx/x, xxx, xxx, xxx, xxx/x, xxx/x a xxx/x v kat. území xxxxxxx, které jsou ve vlastnictví žalobkyně b), a na parc. č. xx/x, xx/x, xxx, xxx/x, xxx/x a xxx/x v kat. území xxxxxxx, které jsou ve vlastnictví žalobce c) (viz výpisy z katastru nemovitostí, které jsou přílohou žaloby) a na dalších 3,5 hektarech propachtované půdy.

Na těchto pozemcích se nacházejí jak pastviny a louky, tak sady, lesy, mokřady a pole. **Sedláci z Českého ráje čelí nedostatku vody v krajině a suchu**, které vede ke **snižování zemědělské produkce**. Dopady změny klimatu na zemědělské pozemky žalobců b) a c) podrobněji popisuje a prokazuje prohlášení těchto žalobců, které je přílohou žaloby, a obsahuje rovněž fotodokumentaci těchto dopadů. V důsledku nezákonných zásahů žalovaných dochází k zhoršení podmínek pro zemědělskou činnost **sedláků z Českého ráje**.

Dva **sedláci z Českého ráje** uvádějí, že v uplynulých letech dochází k posunu vegetačních období, což vede ke **snižování frekvence a kvality seče**: „*Tím se posouvá hospodářské období a místo jara a léta sklízíme v létě a na podzim. To snižuje frekvenci seče (místo 3 nebo 4 sečí jen 1 nebo 2) a kvalitu seče. Místo 70 až 80 balíků sena, které jsme v průměru sklízeli před rokem 2017, jsme sklídili v roce 2017 68 balíků, v roce 2018 27 balíků a v roce 2019 45 balíků...*“ (Viz prohlášení žalobců b) a c), str. 1, prohlášení se týká výnosu z 10,5 ha půdy) Žalobci dále namítají, že kvůli změnám v rozložení teplotních extrémů v rámci kalendářního roku dochází k **poškození ovocných stromů** – třešní, broskví, jablek a také vlašských ořechů. **Sedláci z Českého ráje** jsou rovněž vlastníky dvou studen, v nichž ubývá voda, což způsobuje její nedostatek pro hospodářské využití. Nezákonnými zásahy žalovaných je tak dotčeno jednak vlastnické právo (čl. 11 Listiny), jednak právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (čl. 26 Listiny) žalobců b) a c).

Lesník ze Strakonicka je členem rodinného závodu ve smyslu § 700 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“). Součástí rodinného závodu jakožto souboru jmění, které rodinní příslušníci žalobce d) společně obhospodařují, jsou **pozemky určené k plnění funkce lesa** dle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (dále jen „lesní zákon“), parc. č. xxx/x v katastrálním území xxxxxx a parc. č. xx v katastrálním území xxxxxx, o celkové rozloze 21,68 ha. Vlastníkem těchto pozemků je v souladu s § 700 OZ **pan J.**, strýc žalobce d) a zároveň člen stejného rodinného závodu (viz výpis z katastru nemovitostí, který je přílohou žaloby).

Během let 2014-2019 je **lesník ze Strakonicka** v lesích patřících do jeho rodinného závodu, stejně jako na mnoha místech po ČR, svědkem dopadů změny klimatu. Souhrn faktorů jako vyšší teploty, delší epizody sucha a delší vegetační období tvoří dobré **podmínky pro výskyt lesních škůdců**, kteří spolu s působením změny klimatu způsobují v lesích hospodářské i ekologické škody.

Dopady změny klimatu na pozemky, které jsou součástí rodinného závodu, prokazuje žalobce d) prohlášením, které je přílohou žaloby, a jehož součástí je i fotografická dokumentace těchto dopadů. **Lesník ze Strakonicka** mimo jiné uvádí, že „V důsledku prohlubujícího se stresu smrků suchem a vysokými teplotami jsme místo plánovaných těžeb, o jejichž lokalizaci bychom rozhodovali sami, museli přistoupit k těžbám nahodilým, kdy jsme jen vyhledávali a těžili smrky napadené kůrovcem. V porostech se vytvořily nepříznivě orientované porostní stěny, do kterých se při vichřicích opřel vítr, který způsobil vývraty, které jsme podle zákona o lesích zase museli asanovat, a tím se holiny dále rozšiřovaly a propojovaly. Zároveň má dřevo napadené kůrovcem či polámané při vichřicích kvůli tzv. zamodráním na trhu až poloviční cenu vůči dřevu čerstvému, takže se jednalo o ekonomické škody v řádech statisíců.“ (viz prohlášení žalobce d), str. 1)

Nezákonnými zásahy žalovaných tak bylo dotčeno vlastnické právo **lesníka ze Strakonicka** (čl. 11 Listiny) a jeho právo vykonávat hospodářskou činnost (čl. 26 Listiny). Vzhledem k pokračujícímu charakteru nezákonných zásahů navíc hrozí, že tyto dopady na práva třetího žalobce se budou nadále prohlubovat.

Lesníci z Hodonínska jsou rovněž vlastníky pozemků určených k plnění funkce lesa, a to pozemků parc. č. xxxx a xxxx v katastrálním území xxxxxxxx, o celkové výměře 0,34 ha (viz výpis z katastru nemovitostí, který je přílohou žaloby). Obdobně jako ostatní žalobci i **lesníci z Hodonínska** čelí na svých pozemcích dopadům změny klimatu. Ve svých lesích obecně usilují o nižší zakmenění, dosažení vyššího podílu dřevin z přirozené obnovy, apod. Naráží ale na to, že lesní zákon a obecně státní politika v oblasti zemědělství a lesnictví tento způsob hospodaření nepodporuje. V lesích **lesníků z Hodonínska** proto v důsledku nezákonných zásahů žalovaných dochází k ekonomickým i environmentálním škodám, čímž jsou dotčena práva žalobce g) dle čl. 11 a čl. 26 Listiny.

V případě **sedláků z Českého ráje** a **lesníků ze Strakonicka a Hodonínska** proto žalovaní nezákonně zasáhli do jeho vlastnického práva (čl. 11 Listiny) a do jeho práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (čl. 26 Listiny). Dále popsány nezákonnými zásahy, kterých se žalovaní dopouštějí, dochází ke **snižování jak ekonomické, tak environmentální hodnoty lesních pozemků** žalobců b), c), d) a g), **sedláků z Českého ráje** a **lesníků ze Strakonicka a Hodonínska**.

Žalobci proto uzavírají, že v případě sedláků z Českého ráje a lesníků ze Strakonicka a Hodonínska byla podmínka přímého zkrácení na jejich subjektivních právech naplněna, neboť došlo a dále dochází k nezákonným zásahům do jejich vlastnického práva.

Důkazy:

- Posudek „**Dopady klimatické změny v České republice**“ (leden 2021) autorů N. van Maanen, E. Theokritoff, I. Menke a C.-F. Schleussner, výzkumné organizace Climate Analytics
- Zpráva „**Očekávané dopady změny klimatu v ČR**“ (únor 2021) J. Zamouřila, která shrnuje poznatky „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobkyně b), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce c), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – společné jmění manželů, žalobců b) a c), k. ú. xxxxxxxx, LV xxx
- Výpis z katastru nemovitostí – rodinný závod žalobce d), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – rodinný závod žalobce d), k. ú. xxxxxxxx, LV xxx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce g), k. ú. xxxxxxxx, LV xxxx

- **Dokumentace dopadů změny klimatu na pozemky žalobců b) a c)**, včetně fotodokumentace
- **Dokumentace dopadů změny klimatu na pozemky rodinného závodu žalobce d)**, včetně fotodokumentace

2.4. Dotčenost práva žalobkyně f) na územní samosprávu

Žalobkyně f) - **obec Svatý Jan pod Skalou** – je obcí ve Středočeském kraji, která má 180 obyvatel. Tito obyvatelé jsou zasaženi dopady změny klimatu. Žalobkyně f) tvrdí, že žalovaní nezákonně zasáhli do jejího **práva na územní samosprávu** (čl. 8 Ústavy) a **vlastnického práva** (čl. 11 Listiny). Žalobkyně f) je vlastníkem **lesních pozemků** parc. č. 65/2, 69/22, 69/334, 951, 1039, 1068, 1115, 1138, 1148, 1153, 1187, 69/396, 69/401, vše v katastrálním území Svatý Jan pod Skalou (viz výpis z katastru nemovitostí, který je přílohou žaloby), o celkové výměře 9,2 ha. U těchto pozemků dochází ke snižování ekonomické i environmentální hodnoty. Dopady změny klimatu zároveň ztěžují běžné fungování žalobkyně f) jakožto územního samosprávného celku.

V **prohlášení starosty obce Svatý Jan pod Skalou** ze dne 14. 2. 2021 jsou popsány nepříznivé dopady změny klimatu. Toto prohlášení je přílohou žaloby. Negativní dopady změny klimatu žalobkyně f) shrnuje takto:

- **Úbytek pitné vody ve studnách a studánkách na území žalobkyně f)**, který vedl k nutnosti zajištění alternativních zdrojů vody (cisterny či vzdálenější veřejné zdroje vody) pro obyvatele žalobkyně f) i okolních obcí.
- **Dopady změny klimatu na lesní porosty ve vlastnictví žalobkyně f)**, projevující se zejm. schnutím vzrostlých stromů a jejich vyšší náchylností k poškození lesními škůdci. Při větrném počasí se pobyt v lesích patřících žalobkyni f) stává nebezpečným. V roce 2019 byly lesy patřící žalobkyni f) postiženy kůrovcovou kalamitou a musely být vykáceny téměř všechny zde rostoucí smrky.
- Degradace lesních porostů má vliv také na **turismus a volnočasové aktivity občanů** žalobkyně f). Dochází k **zhoršení schůdnosti turistických stezek**, které představují důležitý prvek nejen pro návštěvníky obce, ale i pro místní obyvatele, neboť tvoří nejkratší spojovací trasy mezi obcí a okolními obcemi. **Eroze příkrých svahů** v katastrálním území žalobkyně f) spolu se suchem způsobuje **časté pády stromů**. Tím se mnohá místa stávají obtížně schůdnými nebo dokonce nebezpečnými. Správa chráněné krajinné oblasti, která je za udržování turistických značek odpovědná, nedisponuje pro tuto činnost dostatečnými finančními prostředky ze strany žalovaných, zejména MŽP.
- Pozorovaný **úbytek biodiverzity a výskytu chráněných druhů** rostlin a živočichů v lokalitě.

Dle čl. 8 Ústavy je **zaručena samospráva územních samosprávných celků**, tedy i obcí. ČR je zároveň vázána **Evropskou chartou místní samosprávy** (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1999 Sb.), která v čl. 11 zakotvuje právo místních samospráv se „*za účelem zajištění svobodného výkonu svých pravomocí a dodržování zásad místní samosprávy zakotvených v ústavě nebo ve vnitrostátním zákonodárství [] obracet se na soudy.*“

Podrobnosti územní samosprávy obcí jsou upraveny v § 2 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), podle kterého je **povinností obcí pečovat o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů** a při plnění svých úkolů chránit též veřejný zájem. Z vymezení samostatné působnosti obce § 35 odst. 1 a 2 obecního zřízení vyplývá, že úkolem obce je spravování záležitostí,

kteře jsou v zájmu obce a jejich občanů, nejde-li o výkon přenesené působnosti či působnost krajů, a že obec ve svém územním obvodu pečuje v souladu s místními předpoklady a zvyklostmi o vytváření podmínek pro uspokojování potřeb svých občanů, zejména o uspokojování potřeby ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, celkového kulturního rozvoje a veřejného pořádku atd. Z § 10 písm. c) zákona o obcích, týkajícího se oprávnění obce stanovit povinnosti vyhláškou je možné vyvodit, že obec je povinna dbát o ochranu životního prostředí na svém území.

Žalobkyně f) podpůrně odkazuje i na rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 12. 2014, č.j. 10A 99/2014 – 99, kterým soud na základě „zásahové“ žaloby pěti obcí přezkoumal „Plán péče o Národní park Šumava na období 2014 – 2017“, přičemž shledal, že schválení tohoto plánu péče bylo nezákonným zásahem do práv žalobců (obcí) a uložil žalovanému obnovit stav před tímto zásahem.

S ohledem na tyto skutečnosti, a vzhledem k aktuálnímu a hrozícímu zatížení životního prostředí na svém území **žalobkyně f) namítá, že je na svých výše uvedených právech dotčena nezákonnými zásahy žalovaných, které spočívají v nedostatečném přijímání opatření v oblasti mitigace a adaptace na změnu klimatu.**

Důkazy:

- **Prohlášení starosty obce Svatý Jan pod Skalou** ze dne 14. 2. 2021, včetně fotografické přílohy
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobkyně f), k. ú. 760269 Svatý Jan pod Skalou, LV 10001

3. Další podmínky řízení

Jednání žalovaných, proti němuž se žalobci brání, má charakter trvajících zásahů. Podle rozsudku NSS ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 6 Aps 1/2013-51 (odst. 22), tedy lhůta pro podání správní žaloby dle § 84 s.ř.s. nemůže uplynout, dokud tento zásah trvá. Tento závěr NSS se týká jak subjektivní (dvouměsíční), tak objektivní (dvouleté) lhůty pro podání žaloby. **Lhůta pro podání žaloby tak je zachována.**

Pro úplnost žalobci uvádějí, že ve vztahu k tvrzeným nezákonným zásahům jim **nejsou dostupné žádné prostředky ochrany nebo nápravy**, kterých by se mohli domáhat před správními orgány ve smyslu § 5 a § 85 s.ř.s., a které by před podáním žaloby bylo nutné vyčerpat.

IV.

Důvody žaloby

Žalobci tvrdí, že nedostatečná aktivita žalovaných v oblasti ochrany klimatu způsobuje nezákonné zásahy do jejich výše uvedených ústavně zaručených veřejných subjektivních práv. Žalobci proto nejprve popisují právní povahu těchto nezákonných zásahů a **zdůvodňují volbu zásahové žaloby** dle § 82 s.ř.s. jako vhodného prostředku k ochraně svých práv (bod 1. této části žaloby).

Následně žalobci pro oblast mitigace, tedy snižování emisí skleníkových plynů (bod 2.) a oblast adaptace (bod 3.) s obdobnou argumentační strukturou popisují:

- **Existenci a konkrétní obsah povinností žalovaných** v oblasti ochrany klimatu,
- **Porušení těchto povinností** ze strany žalovaných, které vede k
- **Důsledkům** v právní sféře žalobců.

Tato argumentace následně vede k závěru, že žalovaní se dopustili nezákonných zásahů do práv žalobců.

Žalobci se proto domáhají v první řadě toho, **aby soud určil**, že k těmto nezákonným zásahům dochází. Dále se žalobci domáhají, **aby soud nařídil** žalovaným přijmout nezbytná a přiměřená opatření, aby dostali svým pozitivním závazkům dle Listiny a EÚLP. Tento požadavek žalobci blíže zdůvodňují v bodě 4. této části žaloby.

1. Právní povaha nedostatečné aktivity žalovaných jako nezákonných zásahů

Žalobci tvrdí, že jednání a opomenutí žalovaných, proti nimž se domáhají ochrany, **mají povahu nezákonných zásahů** ve smyslu § 82 s.ř.s. NSS v usnesení svého rozšířeného senátu ze dne 16. 11. 2010, č. j. 7 Aps 3/2008-98, konstatoval, že „[s]myslem a účelem soudní ochrany před nezákonným jednáním veřejné správy je poskytnout jednotlivci účinný prostředek obrany, a to **zásadně bez ohledu na formu, kterou veřejná správa jedná**. Takový právní prostředek musí dokázat nezákonnému jednání či postupu zabránit, děje-li se, včetně toho, **aby veřejnou správu donutil konat tam, kde konat má** (k tomu směřuje čl. 36 odst. 1 Listiny), **anebo nezákonné jednání odstranit, událo-li se již** (k tomu směřuje zejména čl. 36 odst. 2 Listiny)...“ (odst. 15) a že „Výše uvedené ústavněprávní důvody pro to vedou rozšířený senát k názoru, že věcný rozsah tří základních typů žalob v řízení podle s. ř. s. je nutno v pochybnostech vykládat tak, aby pokud možno každý úkon veřejné správy směřující vůči jednotlivci a zasahující do sféry jeho práv nebo povinností ... zasahující do jeho právem chráněné sféry konáním, anebo opomenutím... ať již předepsanou formou, anebo fakticky) byl podroben účinné soudní kontrole.“ (odst. 16) Dále NSS v citovaném usnesení uvedl, že „... zásahová žaloba chrání **proti jakýmkoli jiným aktům či úkonům veřejné správy** směřujícím proti jednotlivci, které jsou způsobilé zasáhnout sféru jeho práv a povinností a které nejsou pouhými procesními úkony technicky zajišťujícími průběh řízení. Nemusí jít nutně o akty neformální povahy či jen o faktické úkony, nýbrž i o **jakékoli jiné konání či opomenutí konat**, nelze-li je podřadit pod pojem rozhodnutí ve smyslu § 65 odst. 1 s.ř.s.“ (odst. 20, zvýrazněno žalobci).

Nezákonné zásahy žalovaných mají různé formy. Lze je souhrnně popsat jako **obecnou exekutivní nečinnost** v oblasti ochrany klimatu. Ta prostupuje celkovým přístupem žalovaných ke změně klimatu, ať už jde o nastavení cílů relevantních strategických dokumentů, přípravu dotačních politik, návrhy relevantní legislativy, usměrňování správní praxe, nebo v případě žalované Vlády ČR o řízení, sjednocování a kontrolu činnosti ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy. Nezákonný postup žalovaných tedy nemá ani formu rozhodnutí ve smyslu § 65 s.ř.s., ani formu nečinnosti ve smyslu § 79 s.ř.s., kde by předmětem opomenutí bylo vydání takového rozhodnutí nebo osvědčení.

V kontextu výše citované judikatury NSS je tedy třeba postup žalovaných **považovat za nezákonný zásah** ve smyslu § 82 s.ř.s.

Odlíšný výklad by byl rozporný jak s výše citovanou judikaturou NSS, tak s čl. 36 odst. 2 Listiny. Listina totiž vymezuje pravomoc soudů poskytovat ochranu subjektivním právům obecnou pozitivní klauzulí: přezkoumat lze každý akt orgánu veřejné moci, ledaže by je ze soudního přezkumu výslovně vyloučil zákon. Tato pozitivní klauzule zakládá „**presumpci přezkumu**“, která soudům velí podrobit akty moci veřejné přezkumu potud, pokud není jejich přezkum výslovně vyloučen. Zuzující výklad, který by omezoval přístup k soudu a zbavoval fyzické a právnické osoby právní ochrany, je nepřípustný.

Žalovaní přitom při zásahu do práv žalobců **vystupují v pozici správních orgánů**, když vykonávají své pravomoci dle zákona č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky (dále jen „**kompetenční zákon**“) a dalších právních předpisů. **MŽP** je ústředním orgánem státní správy pro státní ekologickou politiku, ochranu ovzduší, přirozené akumulace vod, zemědělského půdního fondu a posuzování vlivů na životní prostředí, včetně přeshraničních záměrů. **MPO** je zodpovědné za využívání nerostného bohatství, energetiku a teplárenství, které jsou hlavním zdrojem emisí skleníkových plynů na území ČR. **MD** je ústředním orgánem státní správy ve věcech dopravy a odpovídá za tvorbu a uskutečňování státní politiky v oblasti dopravy. Do gesce **MZ** potom spadá vodní hospodářství, zemědělství a ochrana lesů, což jsou složky životního prostředí obzvláště významné z hlediska adaptace na změnu klimatu. **Vláda ČR** je podle čl. 67 Ústavy vrcholným orgánem výkonné moci a může rovněž vystupovat v postavení dle § 4 odst. 1 písm. a) s.ř.s. Ve vztahu k namítaným nezákonným zásahům má Vláda ČR podle § 28 odst. 1 kompetenčního zákona koordinační a sjednocující funkci. Zároveň Vláda ČR svými usneseními schvaluje strategické a koncepční dokumenty, související s nezákonnými zásahy, které připravují a provádějí ostatní žalovaní.

Z důvodů podrobněji popsanych v dalších částech žaloby jsou jednotlivé zásahy přičitatelné jednotlivým žalovaným. Žalobci proto shrnují, že jednání a opomenutí žalovaných má povahu nezákonných zásahů ve smyslu § 82 s.ř.s. Příslušnou formou právní ochrany proti němu je tedy žaloba proti nezákonnému zásahu dle citovaného ustanovení.

2. Žalovaní porušili a nadále porušují povinnost přijímat dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů

MŽP je dle kompetenčního zákona příslušné k ochraně klimatu v ČR, je gestorem státní Politiky ochrany klimatu v České republice a dalších relevantních strategických dokumentů, které zároveň z velké části implementuje. MPO je klíčovým orgánem z hlediska snižování emisí skleníkových plynů v energetice a průmyslu, je odpovědné za přípravu, aktualizaci a implementaci Státní energetické koncepce a Vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu. MD je dle § 17 kompetenčního zákona příslušné k zajištění snížení emisí skleníkových plynů v sektoru dopravy. Všechna tři uvedená ministerstva dle názoru žalobců **porušují své právní povinnosti ke snižování emisí skleníkových plynů**, které plynou ze ZŽP, UNFCCC a Pařížské dohody.

Konkrétně z ústavně zaručených práv žalobců, stejně jako z § 11 ZŽP a čl. 2, 3 a 4 Pařížské dohody vyplývá povinnost státu a jeho orgánů usilovat o udržení nárůstu globální teploty do 1,5 °C, resp. výrazně pod hranicí 2 °C. Žalovaní tuto svou právní povinnost v současnosti porušují a podle dostupných informací plánují v tomto nezákonném postupu pokračovat i nadále.

Dle aktuálního vědeckého poznání je udržení nárůstu globální teploty do 1,5 °C možné, podle IPCC to však vyžaduje snížení celosvětových emisí skleníkových plynů **o 45 % oproti roku 2010 do roku**

2030. Dále je třeba dosáhnout globální **klimatické neutrality do roku 2050** (IPCC 2018, str. 12). To znamená, že antropogenní emise skleníkových plynů do poloviny století musí radikálně klesnout a jejich zbytek musí být kompenzován např. výsadbou stromů nebo za použití technologií zachytávání uhlíku. Jak je vysvětleno v následujících bodech žaloby, žalovaní ke splnění tohoto cíle v současnosti dostatečně nepřispívají ani nesměřují.

2.1. Žalovaní mají povinnost snižovat emise skleníkových plynů

Ust. § 11 ZŽP stanoví, že území nesmí být zatěžováno lidskou činností nad míru únosného zatížení. Únosné zatížení území je přitom dle § 5 ZŽP takové zatížení území lidskou činností, při kterém **nedochází k poškozování životního prostředí**, tj. dle § 8 odst. 2 ZŽP nedochází zhoršování jeho stavu znečištěním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.

Za zvláštní předpis upravující limity pro poškozování životního prostředí v oblasti klimatu ve smyslu § 8 odst. 2 ZŽP lze považovat **Pařížskou dohodu**, jejíž smluvní stranou se Česká republika stala dne 4. 11. 2017. Jak již bylo uvedeno výše, Pařížská dohoda je dle čl. 10 Ústavy součástí českého právního řádu a má aplikační přednost před zákonem. Dále citovaná ustanovení Pařížské dohody jsou **dostatečně jasná, určitá a bezpodmínečná**, takže je lze považovat za samovykonatelná (*self-executing*), což je dle doktríny implicitní podmínkou pro aplikační přednost mezinárodní úmluvy v českém právním řádu (viz Kühn, Z., Kysela, J. Aplikace mezinárodního práva po přijetí tzv. euronovely Ústavy ČR, *Právní rozhledy* č. 7/2002, s. 301-312).

Pařížská dohoda stanoví v čl. 2 odst. 1 písm. a) cíl „**udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a úsilí o to, aby nárůst teploty nepřekročil hranici 1,5 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí.**“ Tento cíl Pařížské dohody je **založen na širokém vědeckém konsensu**. Je třeba připomenout, že vyšší nárůst globální teploty by měl pro lidstvo nedozírné následky. Hrozí zhoršení obyvatelnosti velkých ploch území, nedostatek vody a obdělávací půdy, snížení produkce potravin, dopady na zdraví lidí a extrémní jevy počasí. Nedodržení závazků plynoucích z Pařížské dohody by nepochybně znamenalo poškozování životního prostředí dle § 5 a 11 ZŽP.

Dle čl. 3 a 4 Pařížské dohody mají smluvní státy **povinnost přispívat k naplnění cíle této dohody** a usilovat o „*dosažení vrcholu emisí skleníkových plynů co nejdříve,*“ přičemž rozvinuté země mají v tomto úsilí poskytovat podporu zemím rozvojovým. Mechanismus pro dosažení cílů Pařížské dohody je postaven na principu vnitrostátních redukčních příspěvků, k nimž se jednotlivé smluvní strany zavazují. Tyto vnitrostátní příspěvky by však měly být podřízeny **celkovému cíli Pařížské dohody**, tedy udržení nárůstu teploty **pod hranicí 1,5 °C, resp. 2 °C**.

Komentář k čl. 35 Listiny řadí **cíle v oblasti ochrany klimatu řadí mezi tzv. státní cíle**, o nichž dále konstatuje, že „*jsou považovány za samostatnou kategorii ústavních norem, upravujících věcně vymezené základní cíle, k jejichž průběžnému dlouhodobému dodržování nebo plnění v podobě určitých úkolů je stát povolán. (...) Státní cíle závazně konkretizují obecný závazek státu přispívat k blahobytu jednotlivců...*“ Dále komentář uvádí, že „*[s]tátní cíle zavazují všechny tři moci – zákonodárnou, výkonnou i soudní (...). Orgány moci výkonné (...) jsou státními cíli vázány při provádění zákonů, při vlastní normotvorbě, ale i při výkonu zákonem zakotvené rozhodovací pravomoci, při uplatňování správního uvážení či interpretaci neurčitých právních pojmů.*“ Podle citovaného komentáře **může naplňování „státních cílů“ v oblasti ochrany klimatu být předmětem soudní kontroly**: „*Soudy musejí státní cíle zohledňovat nejen v rámci ústavně konformní aplikace a výkladu jednoduchého práva, ale také při přezkumu zákonnosti správního uvážení orgánů veřejné správy. [Soudy musejí] interpretovat také všechna základní práva a svobody v souladu se státními cíli.*“

(Husseini, F., a kol., Listina základních práv a svobod. 1. vydá. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 984, zvláště žalobci.) **Pařížskou dohodu a v ní stanovený cíl je proto třeba považovat za zvláštní právní předpis ve smyslu § 8 odst. 2 ZŽP.**

Opačná interpretace by znamenala, že v současnosti pro oblast mitigace změny klimatu **neexistuje zákonný limit**. Ani při tomto výkladu by však neexistence vnitrostátního zákonného limitu pro poškozování životního prostředí z hlediska ochrany klimatu **nemohla být překážkou pro jeho ochranu**. Naopak, jak bylo vysvětleno výše, snaha o omezení nárůstu globální teploty je založena na širokém konsensu jak na poli vědy, tak mezinárodního práva.

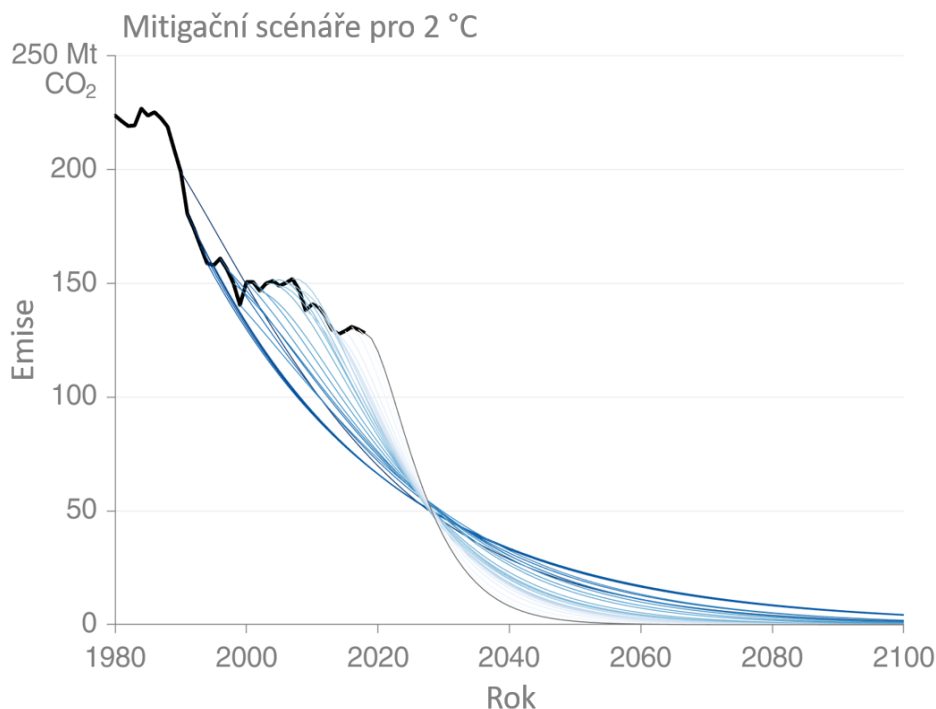
Na žalované se rovněž vztahuje **povinnost prevence a předběžné opatrnosti, která vyplývá jak ze ZŽP, tak z obecné prevenční povinnosti správních orgánů**. Dle § 13 ZŽP, který stanoví, že „Lze-li se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že hrozí nebezpečí nevratného nebo závažného poškození životního prostředí, nesmí být pochybnost o tom, že k takovému poškození skutečně dojde, důvodem pro odklad opatření, jež mají poškození zabránit.“ Stejně tak dle § 9 ZŽP **ochrana životního prostředí zahrnuje i činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí**. Tuto prevenční povinnost v oblasti ochrany životního prostředí je třeba vykládat **obdobně jako obecnou prevenční povinnost v soukromém právu** upravenou zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), která dle důvodové zprávy vychází z obecného právního principu *neminem laedere* (nikomu neškodit). Konkrétně OZ v § 2900 stanoví, že „[v]yžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“ Tento princip je analogicky aplikovatelný i v oblasti činnosti žalovaných.

Prevenční povinnost států k ochraně lidských práv lze dovodit rovněž z pozitivních závazků k ochraně lidských práv plynoucích z Listiny a EÚLP (podrobněji v části III. bodu 2.2 žaloby). Tyto závazky stanovené Listinou a EÚLP nepůsobí pouze zpětně, tedy k určení, že k porušení práv již došlo, ale **vyvolávají také povinnost prevence** – pozitivní závazek států zásahům do práv předcházet. Vznik pozitivního závazku státu chránit své obyvatele před negativními dopady znečištění ovzduší na poli čl. 8 EÚLP dovedl ESLP např. ve věcech *Fadeyeva proti Rusku*, stížnost č. 55723/00 a *López Ostra proti Španělsku*, stížnost č. 16798/90). Jak bylo popsáno v části II. žaloby, hrozby spojené s dalším nárůstem globální teploty jsou velmi významné. Žalovaní se tedy svým postupem dopouštějí také porušení prevenční povinnosti dle § 13 ZŽP a čl. 1 ve spojení s čl. 2 a 8 EÚLP.

Žalobci upozorňují, že vázanost žalovaných výše uvedenými prameny práva, ať už jde o vnitrostátní právní předpisy, nebo mezinárodní úmluvy, které jsou součástí právního řádu ČR, vyplývá přímo z čl. 2 odst. 3 Ústavy. Žalobci proto uzavírají, že cíl udržení nárůstu globální teploty pod nebezpečnou míru, tedy pod 1,5 °C (resp. 2 °C) do konce století, je třeba považovat za vědecky prokázanou a právně závaznou nejvyšší míru únosného zatížení území ve smyslu § 11 ZŽP. **Žalovaní jako orgány státu jsou ZŽP vázáni a jsou povinni dodržovat povinnosti, které pro ně z tohoto zákona plynou, včetně povinnosti snižovat množství emisí skleníkových plynů způsobem odpovídajícím výše uvedeným mezinárodním závazkům ČR**. Tím, že nepostupují v souladu s těmito svými povinnostmi, žalovaní porušují povinnost prevence a předběžné opatrnosti dle § 13 ZŽP a čl. 1 EÚLP.

2.2. Konkrétní obsah povinnosti snižovat emise skleníkových plynů

Limity poškozování životního prostředí z hlediska mitigace změny klimatu ve smyslu § 5 a 8 ZŽP lze vyjádřit různými způsoby: např. dodržením tzv. národního **uhlíkového rozpočtu** nebo podle **meziročního snižování** absolutních emisí CO₂ (zpravidla v % nebo Mt/rok). Jak bude dále demonstrováno, **všechny tyto ukazatele potvrzují, že žalovaní nečiní dostatečná opatření ke**

Obrázek č. 2: Mitigační scénáře, které jsou v souladu s udržení růstu globální teploty do 2°C. Mitigační scénáře pro 1,5°C jsou velmi podobné, ale vyžadují ještě mírně rychlejší pokles. (Autor scénářů: prof. Robbie Andrew, Center for International Climate Research, Oslo)

snižování emisí skleníkových plynů na území ČR, což **vede k poškozování životního prostředí ve smyslu ZŽP.**

„**Uhlíkový rozpočet**“ představuje celkové množství antropogenních emisí skleníkových plynů, které je možné vypustit, aby nebyla překročena daná hladina globálního oteplení. Uhlíkový rozpočet lze vyčíslit **globálně**, ale lze jej také rozdělit na dílčí uhlíkové rozpočty **pro jednotlivé státy**, např. dle populace, HDP, historických emisí CO₂, a dalších kritérií. Národní uhlíkový rozpočet tedy znamená celkovou sumu emisí pro zbytek 21. století, které mohou být v určitém časovém období na území daného státu vypuštěny do atmosféry, aby nedošlo k překročení dané globální teploty. Koncept uhlíkového rozpočtu ukazuje, že existují **různé cesty k mitigaci** změny klimatu. Dvěma základními možnými přístupy jsou buď včasné a pozvolné snižování emisí skleníkových plynů, nebo naopak pozdnější, ale o to radikálnější (a zpravidla také nákladnější) opatření. Tento princip je demonstrován na obrázku níže. **Uhlíkový rozpočet pro Českou republiku** na základě dostupných dat a vědeckého poznání spočítali vědci z University of Manchester v posudku, který je přílohou žaloby.

Vědci nejdříve spočítali **globální uhlíkový rozpočet**, tedy množství emisí CO₂, které může celá lidská civilizace vypustit do konce tohoto století, aby došlo k „pravděpodobnému“ udržení nárůstu teploty o 2 °C v souladu s cílem Pařížské dohody. Následně z tohoto rozpočtu dle principu „převedení současného stavu“ určili podíl ČR na globálním uhlíkovém rozpočtu ve výši **1 100 Mt CO₂ od ledna 2018** (tedy od prvního roku, kdy byla ČR vázána Pařížskou dohodou), resp. **800 Mt CO₂ od ledna 2021** (University of Manchester, str. 3-4). Zbývající uhlíkový rozpočet od roku 2021 je nižší než rozpočet od roku 2018, neboť mezi roky 2018 a 2020 došlo k vypuštění dalších emisí CO₂.

Z těchto údajů vědci dovozují, že pokud by měla ČR dodržet uhlíkový rozpočet, potřebného pro udržení globálního oteplení do 2 °C, musela by buď **ihned od přijetí Pařížské dohody** (od roku 2018) začít snižovat emise skleníkových plynů **tempem 8,3 % za rok**, nebo v následujících letech **přijmout**

ještě rychlejší tempo snižování emisí. Skutečné dokumentované emise v letech 2018 a 2019, a také odhadované emise v roce 2020, však toto **požadované snížení nevykazují**, čímž došlo ke spotřebování významné části přiděleného uhlíkového rozpočtu (University of Manchester, str. 4-5). Toto „zpoždění“ v plnění cíle Pařížské dohody by mohlo být akceptovatelné, pokud by žalovaní zároveň prezentovali jasný a realistický plán, jakým způsobem má v budoucnosti dojít k jeho kompenzaci. Jak však bude vysvětleno dále, žalovaní takovýto plán nemají.

Vědci z University of Manchester dále došli k závěru, že zachování uhlíkového rozpočtu ČR **od roku 2021** (tedy v období, které ještě mohou žalovaní reálně ovlivnit) by vyžadovalo snižování emisí CO₂ **meziročně o 11,4 % až do roku 2050**, kdy by měly být emise již o 98 % nižší než v roce 2018. Navíc pokud pro období po roce 2020 roční snižování emisí nedosáhne 11,4 % v následujícím období (2020–25), bude potřeba mnohem prudší snižování v následném krátko- až střednědobém horizontu (2025–2030), aby byl uhlíkový rozpočet ČR dodržen (University of Manchester, str. 5).

Obrázek č. 2 s názvem **Mitigační scénáře pro 2 °C** ukazuje historické emise skleníkových plynů v ČR (silná černá čára). Jak je vidět z obrázku, během 90. let minulého století sice v souvislosti s transformací ekonomiky došlo k výraznému poklesu emisí skleníkových plynů, tento trend se však po roce 2000 téměř zastavil a v posledních letech **dochází ke stagnaci až nárůstu** množství těchto emisí. Z obrázku je zároveň patrné, že aby byl zachován uhlíkový rozpočet České republiky v souladu s udržení růstu globální teploty do 2 °C do konce století, je třeba, aby emise skleníkových plynů **začaly radikálně klesat**. Čím později přijde adekvátní reakce na tuto potřebu, tím strmější bude muset pokles být. Možnost využití cesty pozvolného snižování emisí již žalovaní promeškali, splnění závazků plynoucích z UNFCCC a Pařížské dohody je nyní možné pouze za pomoci radikálního snížení emisí.

Z obrázku navíc plyne další znepokojivá skutečnost: Zbývá už jen několik let, kdy bude vůbec možné dosáhnout zachování uhlíkového rozpočtu, a tedy i dodržení závazků z Pařížské dohody vedoucích k zabránění dalšímu nebezpečnému nárůstu globální teploty. Průsečík mitigačních křivek, který se nachází zhruba mezi lety 2028-2030, ukazuje, že od tohoto momentu **již nebude při současném trendu možné zvolit strmější cestu ke snížení emisí** skleníkových plynů. Uhlíkový rozpočet ČR tak bude vyčerpán, což povede k nesplnění závazků dle Pařížské dohody a UNFCCC.

Žalobci zároveň preventivně **odmítají argument**, že z globálního hlediska lze emise skleníkových plynů vznikající na území České republiky **považovat za nevýznamné**. Každý stát, obzvláště pokud má rozvinutý průmysl, přispívá svou částí ke způsobení nebezpečné změny klimatu a nese proto i odpovědnost za svou část příspěvku ke změně klimatu.

Tento názor vyjádřil také **Nejvyšší soud USA** v roce 2007 v rozhodnutí v případě *Massachusetts v EPA*. Agentura pro ochranu životního prostředí (EPA) se pokusila vyhnout odpovědnosti za snižování emisí skleníkových plynů konstatováním, že regulace emisí motorových vozidel v USA by byla bezpředmětná vzhledem k rozsahu změny klimatu a s ohledem na objem skleníkových plynů, které mají podle predikcí emitovat v následujících dekádách Čína a Indie. Nejvyšší soud USA měl odlišný názor a konstatoval: „*I když je pravda, že regulace emisí z motorových vozidel sama o sobě nezvrátí globální oteplování, v žádném případě z toho nevyplývá, že by soud neměl mít pravomoc rozhodovat, zda má EPA povinnost podniknout kroky k jejímu zpomalení nebo snížení (...). Snížení národních emisí by pomohlo zpomalit tempo zvyšování globálních emisí bez ohledu na to, co se děje jinde.*“⁸ (Nejvyšší soud USA, případ *Massachusetts v EPA*, 549 U.S. 497 (2007)) Obdobný názor vyjádřil také **Nejvyšší soud Nizozemska** ve věci *Urgenda* s tím, že „... *S ohledem na vážné důsledky nebezpečné změny klimatu (...) nelze přijmout obranu, že stát nemusí nést odpovědnost, protože jiné země neplní svou*

⁸ Originál rozsudku v anglickém jazyce je dostupný zde: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/549/497/>.

částecnou odpovědnost. Jako obranu nelze přijmout ani tvrzení, že vlastní podíl země na globálních emisích skleníkových plynů je velmi malý a že snižování emisí z vlastního území má v globálním měřítku jen malý význam. Přijetí těchto argumentů by ve skutečnosti znamenalo, že by se země mohla snadno vyhnout své dílčí odpovědnosti poukazem na jiné země nebo na svůj vlastní malý podíl. Naopak pokud jsou tyto argumenty vyloučeny, lze každou zemi účinně vyzvat k odpovědnosti za její podíl na emisích a šance všech zemí, které skutečně přispějí, bude největší možná v souladu se zásadami stanovenými v preambuli k UNFCCC...“ (odst. 5.7.7 rozhodnutí Nejvyššího soudu Nizozemska).

Z hlediska právní odpovědnosti tak jednotlivé státy nejsou společnými a nerozdílnými škůdci způsobujícími dohromady jednu újmu (v takovém případě by totiž za neúčasti jednoho ze škůdců k újmě nedošlo). Naopak, jednotlivé země přispívají svým vlastním identifikovatelným podílem ke změně klimatu, což znamená, že **každý ze států je odpovědný za konkrétní příspěvek ke změně klimatu, který způsobil**. Jde tedy o dílčí proporcionalní odpovědnost každého státu za újmu, kterou skutečně způsobuje. Z toho lze dovodit rovněž dílčí proporcionalní povinnost státu přijímat mitigační opatření a zabránit nebezpečné změně klimatu.

V tomto duchu **je tedy povinností žalovaných poměrně snížit emise skleníkových plynů na úroveň odpovídající globální potřebě snížení emisí skleníkových plynů**. Těto zásadě odpovídají rovněž principy UNFCCC, která stanoví, že přestože prevence nebezpečné změny klimatu je společným zájmem všech států, jednotlivé státy nejsou zproštěny individuální odpovědnosti za dosažení tohoto cíle (viz preambuli a čl. 3 UNFCCC).

Z morálního hlediska pak žalobci upozorňují, že ani z pozice malého státu **není přípustné řešení problému globálního oteplování „nechávat na zbytku světa“**. K řešení tohoto problému musí aktivně přispívat všechny státy světa, není již prostor pro klimatické „černé pasažéry“. ČR má navíc velmi vysoké emise skleníkových plynů *per capita*, tedy v přepočtu na obyvatele. ČR totiž v současnosti produkuje 129 Mt skleníkových plynů ročně, což odpovídá 0,3 % světových emisí, ačkoli její obyvatelstvo tvoří jen zhruba 0,15 % světové populace. Stejně tak při zohlednění emisí skleníkových plynů na jednotku spotřeby dosahuje ČR zhruba dvojnásobku světového průměru.

Nelze tedy přistoupit na tvrzení, že ČR ve srovnání se zbytkem světa činí v oblasti změny klimatu dostatečná opatření, ani že je příspěvek ČR ke globálním emisím skleníkových plynů zanedbatelný. Naopak, je zde **velký prostor pro zlepšení a přispění ke globální snaze** odvrátit nebezpečnou změnu klimatu. Tuto odpovědnost a z ní plynoucí povinnosti má ČR, potažmo žalovaní, nejen vůči mezinárodnímu společenství, ale především vůči vlastním obyvatelům.

2.3. Žalovaní porušují právní povinnost přijímat účinná opatření ke snižování národních emisí skleníkových plynů a plánují v tomto porušování pokračovat

Příčiny globálního růstu teploty a hrozby s ním spojené jsou známy již řadu desetiletí. V květnu 1992 proto byla v New Yorku sjednána Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (dále jen „UNFCCC“), kterou je Česká republika vázána od března 1994. Již UNFCCC stanoví povinnost smluvních stran stabilizovat emise skleníkových plynů a postupně je snižovat tak, aby předešly nepříznivým účinkům změny klimatu. K provedení UNFCCC byl v roce 1997 přijat Kjótský protokol, který vstoupil pro smluvní strany včetně České republiky v platnost v roce 2005. Žalovaní si tedy museli být **hrozby globálního růstu teploty vědomi přinejmenším již od roku 1994**.

Žalovaní jsou od 4. 11. 2017 vázáni Pařížskou dohodou. Vzhledem k tomu, že žalovaní neplní závazky plynoucí z této dohody, stejně tak jako z dalších právních předpisů, **nejpozději od 4. 11. 2017 postupují v rozporu s právními předpisy.**

Jak již bylo uvedeno výše, na základě národního uhlíkového rozpočtu lze přesně vyčíslit, jakým způsobem by měly být jednotlivými státy snižovány emise skleníkových plynů tak, aby byl zachován růst globální teploty do 1,5 °C, příp. do 2 °C. Obrázek č. 3 níže demonstuje **srovnání** ideálního postupu k dosažení cílů národního uhlíkového rozpočtu pro ČR **s dosavadním i plánovaným snižováním emisí skleníkových plynů v ČR dle opatření, která přijali a plánují přijmout žalovaní.**

Hlavním strategickým dokumentem státu v oblasti mitigace změny klimatu je **Politika ochrany klimatu v ČR**,⁹ která byla zpracována na období let 2017-2030, s výhledem do roku 2050. Politika ochrany klimatu v ČR byla schválena usnesením Vlády ČR č. 207 ze dne 22. 3. 2017, a je tedy podle § 21 kompetenčního zákona **pro všechny žalované závazná**. Odpovědné za její implementaci je především MŽP. Politika ochrany klimatu v ČR stanoví cíle pro redukci emisí skleníkových plynů České republiky:

- Snižování emisí do roku 2020 alespoň o 32 Mt CO₂ekv. v porovnání s rokem 2005
- Snižování emisí do roku 2030 alespoň o 44 Mt CO₂ekv. v porovnání s rokem 2005
- Směřovat k indikativní úrovni 70 Mt CO₂ekv. vypouštěných emisí v roce 2040
- Směřovat k indikativní úrovni 39 Mt CO₂ekv. vypouštěných emisí v roce 2050

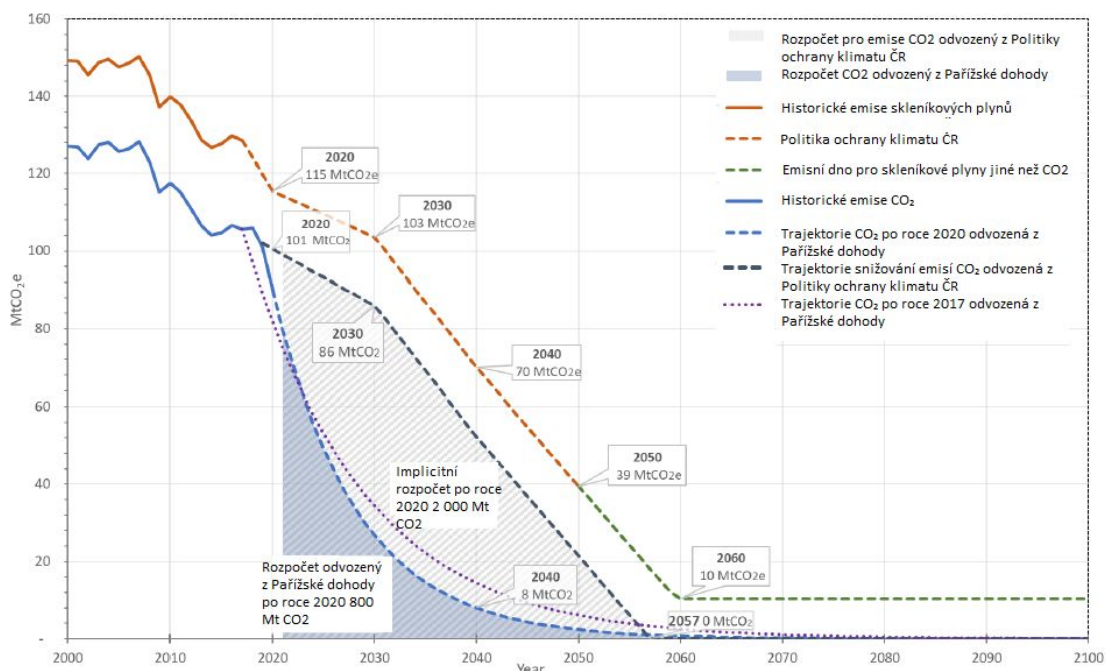
Jednotka **CO₂ekv. vyjadřuje celkové množství skleníkových plynů** (kromě CO₂ např. také metan, ozon, vodní pára, atd.), přepočtené na množství CO₂, které by mělo ekvivalentní příspěvek ke skleníkovému efektu. Tato hodnota se liší od hodnoty emisí CO₂, která vyjadřují pouze množství oxidu uhličitého a nikoli ostatních skleníkových plynů. Vzhledem ke krátkodobosti působení ostatních skleníkových plynů v atmosféře byl uhlíkový rozpočet pro účely této žaloby sestaven pouze pro emise CO₂ (nikoli ostatních skleníkových plynů), viz posudek University of Manchester, část 6a).

Na obrázku č. 3 níže jsou tyto cíle srovnány s křivkou snižování emisí, která by vedla k udržení růstu globální teploty do 1,5 °C, resp. 2 °C. Jak je patrné z tohoto grafu, cíle Politiky ochrany klimatu v ČR **nejsou ani zdaleka kompatibilní s povinnostmi, které pro žalované vyplývají ze ZŽP a Pařížské dohody.**

Obrázek č. 3 ukazuje **křivku snižování emisí CO₂ v ČR potřebnou pro zachování uhlíkového rozpočtu**, a to teoreticky od roku 2017 (fialová tečkovaná čára) a také od roku 2021 (světle modrá přerušovaná čára). Z obrázku je patrné, že kvůli nedostatečnému snižování emisí CO₂ po roce 2018 bude nezbytné, aby bylo jejich snižování v období po roce 2021 podstatně rychlejší (světle modrá přerušovaná čára má prudší pokles než fialová tečkovaná čára). Obrázek zároveň ukazuje i srovnání požadované emisní křivky (od roku 2017, resp. 2021) s Politikou ochrany klimatu v ČR (tmavě modrá přerušovaná čára).

Ze srovnání reálných emisí ČR do roku 2020 (nepřerušovaná modrá čára) a potřebného snižování emisí od roku 2017 (tečkovaná fialová čára) vyplývá, že v ČR již došlo k **odchýlení od emisní křivky**, která by směřovala k udržení nárůstu globální teploty do 1,5 °C, resp. 2 °C. Zároveň z obrázku vyplývá, že **plánovaná trajektorie emisí podle Politiky ochrany klimatu v ČR** (tmavě modrá přerušovaná čára) **povede k mnohem většímu absolutnímu množství emisí CO₂** (šrafovaná oblast

⁹ Dostupné online: https://www.mzp.cz/cz/politika_ochrany_klimatu_2017.

Obrázek č. 3: Trajektorie snižování emisí a rozpočty pro Českou republiku. Poznámka: Hodnoty jak pro skleníkové plyny, tak pro CO₂ nezahrnují využívání půdy, změny využívání půdy a lesnictví. Zdroj: University of Manchester, str. 6.

pod křivkou), než jaký je zbývající uhlíkový rozpočet pro ČR do konce století (modře vybarvená plocha pod modrou přerušovanou křivkou).

Posudek vědců z University of Manchester uvádí: „Z trajektorie nedávného snižování emisí CO₂ v České republice jasně vyplývá, že – bez ohledu na předpokládané potlačení během omezení v roce 2020 z důvodu krize COVID-19 – **snižování emisí v zemi není nijak blízko rychlosti potřebné pro splnění rozpočtu v souladu s Pařížskou dohodou**. I když snížení předpokládané v roce 2020 na úrovni 11 % (ve srovnání s rokem 2019) je přínosné, toto zlepšení může být snadno vyváženo prudkým zvýšením emisí v roce 2021, pokud budou uplatněna stimulační opatření na povzbuzení hospodářské činnosti. Znovu zdůrazňujeme, že předpokládané snížení emisí v roce 2020 není součástí dlouhodobého trendu snižování emisí v souladu s rozpočtem a trajektorií podle Pařížské dohody. Vyloučíme-li rok 2020, emise CO₂ ze spotřeby energie v České republice **zůstávají relativně stabilní už od roku 2013**.“ (str. 9, zvýrazněno žalobci).

Takové odchýlení samozřejmě automaticky neznamená zmaření cíle snížení emisí v souladu s rozpočtem a trajektorií podle Pařížské dohody do roku 2030. Zároveň ale žalobci důrazně upozorňují, že odchýlení od potřebné emisní křivky by bylo možné akceptovat pouze v případě, že by byl známý jasný a konkrétní plán, kterým by žalovaní byli připraveni dosavadní „přečerpání“ uhlíkového rozpočtu v potřebném čase vykompenzovat. **Takový plán však dle informací dostupných žalobcům neexistuje**. Následuje přehled konkrétních aktivit a plánů žalovaných, který toto tvrzení žalobců prokazuje.

Z obrázku č. 3 je jasné, že **cíle dle Politiky ochrany klimatu ČR nejsou v souladu s požadavky Pařížské dohody a povedou k významnému přečerpání uhlíkového rozpočtu ČR**. Kumulativně

emise CO₂, které mají být vypuštěny podle současné Politiky ochrany klimatu v ČR, jsou asi **2,5krát vyšší než uhlíkový rozpočet pro ČR** po roce 2020 podle Pařížské dohody. Pokud by každá země nesplnila svůj uhlíkový rozpočet podle Pařížské dohody stejnou měrou, vedlo by to ke **kumulativním globálním emisím 2,5krát vyšším, než je globální uhlíkový rozpočet. To by způsobilo nárůst teploty přinejmenším o 2,1 °C, spíše směrem ke 2,7 °C** (University of Manchester, str. 12).

Řada **opatření**, která Politika ochrany klimatu v ČR obsahuje, **nejsou způsobilá ochraně klimatu vůbec přispět**. Jedná se například o analýzu zavedení tzv. **uhlíkové daně** pro subjekty, které nejsou součástí systému obchodování s emisními povolenkami (opatření 1A, str. 35) nebo přípravu **zákona o snižování závislosti na fosilních palivech** (opatření 5A, str. 36). Obě tato opatření jsou formulována tak, že k jejich splnění ze strany žalovaných postačí v určitém termínu předložit analýzu dopadů dané legislativy. Politika ochrany klimatu však nestanoví povinnost tato opatření reálně zavést. Např. Ministerstvo financí sice v souladu s Politikou ochrany klimatu připravilo analýzu zavedení uhlíkové daně, dle vyjádření MŽP však **není v plánu toto opatření zavést**.¹⁰ Nejen že je tedy Politika ochrany klimatu **již svými cíli nezpůsobilá** zamezit oteplení o více než 1,5 °C, resp. 2 °C, ale opatření v ní navržená jsou navíc **formulovaná** tak, že ani nemohou vést k faktické změně, a poskytují žalovaným další prostor k nečinnosti. Cíle Politiky ochrany klimatu v ČR **navíc nejsou dostatečně naplňovány**, jak ukazuje vyhodnocení plnění této politiky ze strany nevládních organizací.¹¹

Cíle Politiky ochrany klimatu jsou přitom **přejímány v dalších koncepčních dokumentech** státu, které tedy rovněž nejsou způsobilé ke splnění povinnosti žalovaných snižovat emise skleníkových plynů. Jedná se zejména o:

- **Vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu** schválený usnesením Vlády ČR č. 31 ze dne 13. 1. 2020 (str. 11-12),
- **Národní program snižování emisí**, který se týká především znečišťování ovzduší jinými látkami než skleníkovými plyny, ve znění aktualizace schválené usnesením Vlády ČR č. 917 16. 12. 2019 (str. 69),
- **Státní energetická koncepce** ve znění aktualizace schválené usnesením Vlády ČR č. 362 18. 5. 2015 (str. 133).

Nová Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050 (schválená usnesením Vlády ČR č. 1026 ze dne 23. 11. 2020) obecně uznává důležitost boje s klimatickou změnou a přechodu ke klimatické neutralitě (str. 59). Tato politika reflektuje cíl Evropské unie snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 **alespoň o 55 % oproti roku 1990**, který byl schválen v prosinci 2020. Konkrétní závazky pro snižování emisí skleníkových plynů v ČR, které z tohoto cíle plynou, a návrh jejich legislativního zakotvení na úrovni EU, ale budou navrženy až během roku 2021. Státní politika životního prostředí ČR přitom **počítá pouze s reaktivním postupem žalovaných**, kteří mají pouze v budoucnosti přizpůsobit národní strategické dokumenty budoucím požadavkům evropské legislativy. Žalovaní tak zcela zanedbávají svou povinnost přizpůsobit v co nejkratším možném čase národní strategické dokumenty přímo požadavkům plynoucím z Pařížské dohody.

Podle údajů Eurostat celkem 41,5 % emisí skleníkových plynů v ČR pochází ze sektoru energetiky, z čehož zhruba 38 procentních bodů připadá na spalování uhlí v elektrárnách a teplárnách. Snižování emisí skleníkových plynů v tomto sektoru připadá do gesce MPO, které pro tyto účely zpracovalo **Státní energetickou koncepci**, jejíž poslední aktualizace proběhla v roce 2015

¹⁰ Vyjádření MŽP dostupné online zde: https://www.mzp.cz/cz/news_20190817_reakceuhlikovadan.

¹¹ Viz: https://www.cde-org.cz/media/object/1613/cde_politika_klimatu_v_cr_2.pdf.

(str. 133 Státní energetické koncepce stanoví pouze doporuční cíl pro sektor energetiky). Jak již bylo uvedeno výše, ani tato strategie a její opatření nejsou v souladu s povinností žalovaných snižovat emise skleníkových plynů. Kromě nedostatečných cílů snižování emisí v sektoru, které vycházejí z Politiky ochrany klimatu, Státní energetická koncepce počítá s emisemi zhruba **70 Mt skleníkových plynů v roce 2040 jen ze sektoru energetiky** (graf č. 33) a 56% závislostí na fosilních palivech (graf č. 39). V této době by však již měla být Česká republika na cestě ke klimatické neutralitě (2050) a emise skleníkových plynů by měly být **mezi 10-30 Mt pro celou ekonomiku** (viz výše obr. č. 2).

Obdobně jako Politika ochrany klimatu je tedy Státní energetická koncepce sama o sobě nejen **nedostatečně ambiciózní, ale není ze strany žalovaných, zejména MPO, ani dostatečně naplňována**. V této souvislosti žalobci poukazují na Zprávu o plnění nástrojů Státní energetické koncepce z prosince 2019, kterou zpracovalo MPO.¹² Mezi opatření relevantní pro ochranu klimatu, která **podle zprávy nebyla splněna**, patří např. úloha zajistit co nejrychlejší zavedení **malusů pro nízkou-účinně** kondenzačně vyrobenou **elektřinu z uhlí** (termín 31. 12. 2015, gesce MPO).

Žalování, **zejména MPO**, nečiní dostatečná opatření v oblasti energetiky, a to nejen na straně výroby, ale také na straně úspor energie. V současnosti je proto proti ČR vedeno **řízení o porušení unijního práva** podle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie pro nesprávnou transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012, **o energetické účinnosti** (řízení vedené Evropskou komisí pod sp. zn. INFR(2020)0511).¹³

Nedostatečná jsou také opatření žalovaných, **zejména MD**, v oblasti dopravy. Cíle pro snižování emisí **skleníkových plynů v oblasti dopravy** stanoví Národní akční plán čisté mobility (aktualizace 2019). Tento plán stanoví cíle pro snižování emisí skleníkových plynů z dopravy v souladu s Vnitrostátním plánem v oblasti energetiky a klimatu, který přebírá tyto cíle z Politiky ochrany klimatu v ČR. Jak bylo vysvětleno výše, tyto cíle jsou **z hlediska ochrany klimatu nedostatečné**. Podle obecnější Dopravní politiky ČR pro období 2014 – 2020 s výhledem do roku 2050, schválené Vládou ČR dne 12. 6. 2013, je prioritou ČR dosažení evropského cíle pro snížení emisí v dopravě dle Sdělení Komise „Plán přechodu na konkurenceschopné nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050“ (KOM (2011)112). Podle tohoto sdělení mají být emise skleníkových plynů v odvětví dopravy do roku 2030 sníženy přibližně o 20 % pod úroveň roku 2008 a do roku 2050 je třeba snížit emise skleníkových plynů alespoň o 70 % v porovnání s rokem 2008. Ve skutečnosti však **emise skleníkových plynů z dopravy v ČR narůstají**, mezi lety 1990 a 2018 došlo podle údajů Eurostatu v tomto sektoru k nárůstu emisí CO₂ o 69 %. V relevantním období mezi lety 2008 a 2018 došlo k nárůstu o 3,6 %. **Cíl stanovený evropskou legislativou tak zřejmě nebude naplněn**.

Podle **kontrolních závěrů NKÚ z kontrolní akce č. 18/22 „Česká republika nemá účinná daňová opatření, která by pomohla splnit cíle v ochraně klimatu. Zaostává za ostatními zeměmi EU.“**¹⁴ Konkrétně NKÚ v akci s názvem „Podpora environmentální politiky v oblasti příjmů veřejných rozpočtů“ prověřoval, zda je podpora v ČR nastavena tak, aby účinně přispívala k naplnění cílů ve vybraných

---

¹² Dostupné online: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statni-energeticka-politika/2020/1/Zprava-o-plneni-nastroju-SEK-do-roku-2019.pdf>.

¹³ Informace o řízení jsou dostupné zde: https://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/index.cfm?lang_code=EN&typeOfSearch=false&active_only=1&noncom=0&r_dossier=&decision_date_from=&decision_date_to=&EM=CZ&title=&submit=Search.

¹⁴ Zpráva NKÚ je dostupná online: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/ceska-republika-nema-ucinna-danova-opatreni-ktera-by-pomohla-splnit-cile-v-ochrane-klimatu--zaostava-za-ostatnimi-zememi-eu-id10966/>.

oblastech klimaticko-energetické politiky při zachování dlouhodobé udržitelnosti veřejných příjmů. Prověřován byl mj. sektor rozvoje obnovitelných zdrojů energie a dopravy. Konkrétní závěry NKÚ jsou:

- „Kontrolovaná ministerstva Ministerstva životního prostředí, Ministerstva financí a Ministerstva dopravy **nepřipravila účinná a účelná daňová opatření** významně podporující naplňování cílů [klimaticko-energetické politiky].
- **Motivace široké veřejnosti ke snižování spotřeby energie a přechodu na ekologicky čistší zdroje energie v oblasti daní je nízká. Dopadem je zaostávání sektoru automobilové dopravy v jeho ekologizaci za většinou států EU a závislost plnění cílů EU na biopalivech první generace se všemi svými negativy, např. nárůstem zemědělské plochy určené k pěstování plodin pro výrobu biopaliv na úkor plodin určených pro výrobu potravin. S růstem spotřeby konvenčních paliv poroste i poptávka po biopalivech.**
- Zatímco ve většině států EU jsou finanční opatření v podstatné výši aktivně prosazována, v ČR je kontrolovaná ministerstva v sektoru dopravy teprve zkoumají. NKÚ konstatuje, že **v sektoru dopravy MD, MŽP a MF nenaplnily svou funkci spočívající v péči o náležitou právní úpravu v oblasti daní a poplatků, neboť nenavrhly novelizaci platných právních předpisů, přestože proto nastaly důvody.**
- *V oblasti daní existuje prostor pro větší podporu ekologizace vytápění v sektoru domácností.*“ (zvýrazněno žalobci)

NKÚ také upozorňuje na hodnocení toho, jak ČR plní strategii **Cíle udržitelného rozvoje OSN**, které provedla OECD. **Nejhůře** jsou v tomto ohledu hodnocena právě **klimatická opatření**.¹⁵

Žalobci proto namítají, že žalovaní v oblasti ochrany před změnami klimatu selhali v plnění pozitivního závazku přijímat „nezbytná“ a „přiměřená“ opatření, která plynou z ústavně zaručených práv žalobců – konkrétně do práva na život, na ochranu zdraví a soukromého a rodinného života, vlastnického práva, práva provozovat hospodářskou činnost a práva na územní samosprávu. Žalobci jsou si vědomi toho, že správní soudy obecně nejsou příslušné přezkoumávat politická rozhodnutí správních orgánů, zejména vlády ČR. Žalobci se však nedomáhají přímo přezkumu citovaných politických dokumentů; zároveň upozorňují, že v projednávané věci se jedná o mnohem více než jen o politickou (ne)činnost. **Z celého komplexu jednání žalovaných totiž jednoznačně vyplývá porušení jejich právních povinností plynoucích ze ZŽP a Pařížské dohody, které vede k zásahu do práv žalobců.** Žalovaní postupují soustavně nezákonně ve všech oblastech své činnosti, týkajících se oblasti ochrany klimatu – při koncepčním plánování, v legislativní činnosti, finanční politice i konkrétních rozhodnutích, současných i plánovaných. **Strategické dokumenty ani reálné kroky žalovaných neodpovídají právní povinnosti předcházet nebezpečné změně klimatu a nevedou k udržení růstu globální teploty do 1,5 °C, resp. 2 °C.**

Vláda ČR při formulaci strategických cílů své politiky obecně disponuje velkým prostorem volného uvážení. V rámci systému dělby moci proto politická rozhodnutí zpravidla nepodléhají soudní kontrole. Žalobci jsou však toho názoru, že v projednávané věci je **zásah do lidských práv žalobců natolik intenzivní**, že je třeba k soudnímu přezkumu postupu žalovaných přistoupit. Opačná interpretace by znamenala odepření spravedlnosti v rozporu s čl. 36 Listiny, a to ve vztahu k jádru ústavně zaručených práv žalobců, včetně jejich práva na život. Navíc žalobci znovu zdůrazňují, že jejich žaloba nesměřuje přímo proti výše uvedeným strategickým dokumentům a rozhodnutím, ale proti důsledkům, k nimž přispívají a které mají ve svém komplexu povahu nezákonných zásahů do práv žalobců.

---

¹⁵ Celé hodnocení OECD je dostupné zde: <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/CZE>.

V této souvislosti žalobci poukazují také na rozhodovací činnost německých soudů (viz rozsudek správního soudu v Berlíně ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. č. 10 K 412/18),¹⁶ které rovněž uznávají, že **přezkum politických koncepčních dokumentů** za situace intenzivních zásahů do lidských práv **přichází v úvahu**. Žalobci jsou přesvědčeni, že právě taková situace nastala v projednávané věci.

2.4. Důsledky porušení povinnosti snižovat emise skleníkových plynů – zásahy do práv žalobců

Nezákonný postup žalovaných má úzkou spojitost s reálnými dopady změny klimatu a s nimi spojenými zásahy do práv žalobců. Nedostatečné adaptaci na změnu klimatu je věnována další část žaloby. Do práv žalobců však žalovaní zasahují již tím, že nedostatečně snižují emise skleníkových plynů tak, aby změně klimatu pomohli předejít. Žalovaní tak již nyní **setrvale selhávají ve své prevenční povinnosti dle ZŽP a EÚLP a zasahují tak do práva na příznivé životní prostředí a dalších práv žalobců**.

Předně žalovaní zasahují do **práva všech žalobců na příznivé životní prostředí** dle čl. 35 Listiny. Sebevyšší míra adaptace na postupující změnu klimatu totiž nemůže nahradit nenávratné změny, které v důsledku nezákonného zásahu žalovaných již nastaly a pravděpodobně ještě ve větší míře nastanou. Poškození životního prostředí, které hrozí v případě, že žalovaní budou pokračovat po nastavené trajektorii nedostatečného snižování emisí, je obrovského rozsahu. Hrozí nedostatek vody na lokální úrovni, zvýšení průměrné teploty a s ním spojené zdravotní dopady, časté požáry a povodně, na globální úrovni potom tání ledovců, zvyšování hladiny světového oceánu, masové vymírání druhů, nedostatek orné půdy a vody a související migrace obyvatel. Tyto dopady na životní prostředí vedou také k zásahu do **práva na územní samosprávu** žalobkyně f).

Nezákonné zásahy žalovaných v oblasti snižování emisí skleníkových plynů vedou rovněž k **zásahům do vlastnického práva** (čl. 11 Listiny) a **práva vykonávat hospodářskou činnost** (čl. 26 Listiny) žalobců b), c), d), f) a g). Jak bylo podrobněji popsáno v části III., bodech 2.3 a 2.4 žaloby, extrémní jevy počasí a další nepříznivé dopady spojené se změnou klimatu se jednoznačně projevují v právní sféře těchto žalobců. Dochází u nich k ekonomické újmě způsobené probíhající změnou klimatu, k níž žalovaní přispívají svým nezákonným postupem v této oblasti. Žalobci b), c), d) a e) jsou fyzické osoby. Tito žalobci se obávají dalšího prohlubování dopadů změny klimatu na životní prostředí, na žalobce samotné i jejich rodinné příslušníky. Tyto hrozby žalobce e) **vyvolávají tzv. environmentální žal** (podrobněji viz část II. a část III. žaloby, bod 2.2). Z předložené zprávy klinického psychologa PhDr. A. S. ze dne 27. 1. 2021 vyplývá, že žalobce d) **trpí zhoršeným psychickým stavem** (větší senzitivita, úzkostnost, obavy o budoucnost, pocity frustrace a beznaděje). Toto zhoršení psychického stavu je dle předložené lékařské zprávy v přímé souvislosti s dopady změny klimatu. Žalobci, stejně jsou vystaveni životu v poškozeném životním prostředí, jehož stav se velmi pravděpodobně bude i v důsledku nezákonného postupu žalovaných zhoršovat.

Jak bylo uvedeno v části III., bodě 2.2 výše, stát je povinen k naplnění svých pozitivních závazků na poli čl. 2 a 8 EÚLP přijímat „nezbytná a přiměřená opatření“ k ochraně života a zdraví svých obyvatel. Za taková opatření je dle žalobců možné považovat postup v souladu se současným vědeckým poznáním reprezentovaný cíli Pařížské dohody. Žalobci však prokázali, že žalovaní taková opatření zatím nepřijali.

¹⁶ Rozsudek je dostupný online v německém jazyce: <https://www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/suche.php?q=%2010%20K%20412%2F18&fbclid=IwAR37WTLqWD5oVorWev7M2nr2FDW40V0gzy5g9DDsv3utllZk40tTnLfc1WU>.

Podle judikatury ESLP je **dostatečným důvodem pro shledání porušení práva na soukromý a rodinný život** (čl. 8 EÚLP) **skutečnost, že stát není schopen efektivně ochránit člověka proti důsledkům nadlimitního poškození životního prostředí** (viz zejména případy *Fadeyeva proti Rusku*, stížnost č. 55723/00 a *López Ostra proti Španělsku*, stížnost č. 16798/90). Není přitom nutné, aby se u osob postižených těmito důsledky již projevilo např. vážné poškození zdraví. V obou citovaných případech ESLP konstatoval zásah do práva stěžovatelů zaručeného čl. 8 EÚLP za situace, kdy je stát nebyl schopen dlouhodobě efektivně ochránit proti důsledkům nadlimitního poškození životního prostředí. Kromě práva na příznivé životní prostředí proto žalovaní zasáhli také do práva těchto žalobců na život dle čl. 6 Listiny a čl. 2 EÚLP, práva na ochranu zdraví dle čl. 31 Listiny a práva na soukromý a rodinný život dle čl. 8 EÚLP. **Žalobci se proto touto žalobou domáhají ukončení těchto nezákonných zásahů do jejich práv.**

Důkazy:

- Posudek „**Kvantifikace dopadů Pařížské dohody pro Českou republiku**“ (leden 2021) autorů K. Anderson a D. Calverley, Tyndall Center – University of Manchester
- Posudek „**Dopady klimatické změny v České republice**“ (leden 2021) autorů N. van Maanen, E. Theokritoff, I. Menke a C.-F. Schleussner, výzkumné organizace Climate Analytics
- Zpráva „**Očekávané dopady změny klimatu v ČR**“ (únor 2021) J. Zamouřila, která shrnuje poznatky „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“
- **Stanovy žalobce a)** – spolku Klimatická žaloba ČR, z.s.
- **Zpráva z psychologického vyšetření žalobce e)** ze dne 27. 1. 2021, PhDr. A. S.
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobkyně b), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce c), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – společné jmění manželů, žalobců b) a c), k. ú. xxxxxxxx, LV xxx
- Výpis z katastru nemovitostí – rodinný závod žalobce d), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – rodinný závod žalobce d), k. ú. xxxxxxxx, LV xxx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce g), k. ú. xxxxxxxx, LV xxxx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobkyně f), k. ú. 760269 Svatý Jan pod Skalou, LV 10001
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce g), k. ú. xxxxxxxx, LV xxxx
- **Prohlášení starosty obce Svatý Jan pod Skalou** ze dne 14. 2. 2021, včetně fotografické přílohy
- **Dokumentace dopadů změny klimatu na pozemky žalobců b) a c)**, včetně fotodokumentace
- **Dokumentace dopadů změny klimatu na pozemky rodinného závodu žalobce d)**, včetně fotodokumentace

3. Žalovaní porušili a nadále porušují povinnost přijímat dostatečná opatření k adaptaci na změnu klimatu

Změna klimatu a nárůst globální teploty způsobují **významné změny životního prostředí**, které zasahují jak jeho jednotlivé složky, tak člověka a další organismy. Některým změnám lze **předejít za pomoci mitigace** – snižování emisí skleníkových plynů. Některé dopady změny klimatu však již nastaly, a to i v České republice. Do budoucna je navíc třeba počítat s jejich dalším prohlubováním. I pokud bychom byli schopni udržet nárůst globální teploty v mezích 1,5 °C, příp. 2 °C, a zabránit tak „nebezpečné změně klimatu“, dopady tohoto oteplení by se v České republice významně projeví. Proto je třeba **kromě zmírňování změny klimatu přijímat také adaptační opatření**, která pomůžou člověku i jednotlivým složkám životního prostředí přizpůsobit se novým podmínkám.

Adaptace je proces přizpůsobení se aktuálnímu nebo očekávanému klimatu a jeho účinkům. V lidských systémech se adaptace snaží zmírnit škodu nebo se jí vyhnout nebo využít příležitosti. V některých přírodních systémech může lidský zásah usnadnit přizpůsobení se očekávanému klimatu a jeho dopadům. Adaptační opatření mohou být jak **preventivní**, tak opatření pro **zvvyšování odolnosti systému**, **přípravná opatření**, **reakce na nepříznivé události** i aktivity vedoucí k **obnově funkcí ekosystému**.

Žalobci tvrdí, že žalovaní mají právní povinnost přijímat adekvátní opatření k adaptaci na změnu klimatu. Tato povinnost dle žalobců vyplývá jak z čl. 7 Ústavy a z povinnosti žalovaných chránit výše uvedená základní lidská práva zaručená Listinou, tak ze ZŽP a Pařížské dohody. Žalobci tvrdí, že žalovaní tuto svou povinnost **porušují** a z jejich jednání je zřejmé, že **plánují v tomto porušování nadále pokračovat**. Porušením povinnosti přijímat dostatečná opatření k adaptaci na změnu klimatu žalovaní **zasahují do práv žalobců**, konkrétně do práva na příznivé životní prostředí, na život a ochranu zdraví a soukromého a rodinného života, vlastnického práva a svobody podnikání.

3.1. Žalovaní mají povinnost přijmout opatření k adaptaci na změnu klimatu

Životním prostředím se dle § 2 ZŽP rozumí „*vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.*“ Ochrana životního prostředí by tedy měla směřovat především k tomu, **aby toto prostředí bylo pro člověka obyvatelné** a poskytovalo mu prostor pro zdravý život a naplňování jeho práv. Pokud se životní prostředí v důsledku probíhající změny klimatu mění tak, že se existence a další vývoj člověka i dalších organismů dostává do ohrožení, je třeba na takové změny **reagovat adaptačními opatřeními**.

Povinnost přijímat „nezbytná“ a „přiměřená“ opatření k adaptaci na změnu klimatu **vyplývá z pozitivních závazků** na poli čl. 6 a 31 Listiny, resp. 2 a 8 EÚLP (podrobněji v části III., bod 2.2 žaloby). Zároveň žalobci tuto povinnost žalovaných dovozují také z **§ 9 ZŽP**, který stanoví, že ochranou životního prostředí jsou mj. aktivity, kterými se poškození životního prostředí omezuje nebo odstraňuje. Adaptace na změnu klimatu je také **jedním ze závazků pramenících z Pařížské dohody**, jejíž čl. 7 odst. 2 stanoví, že „...*adaptace je globální výzvou, které všichni čelí a která má místní, krajské, celostátní, regionální a mezinárodní rozměry, je klíčovou složkou dlouhodobé globální odpovědi na změnu klimatu a přispívá k ní a slouží k ochraně lidí, zdrojů obživy a ekosystémů.*...“ Adaptace spočívá jak v **reakci na aktuální dopady**, tak v **prevenci a přípravě** na dopady budoucí.

Obdobně jako u povinnosti snižovat emise skleníkových plynů (viz část IV. bod 2.1 žaloby) mají žalovaní, zejména MŽP a MZ, i z hlediska adaptace povinnost zabránit zatěžování území nad míru únosného zatížení (§ 11 ZŽP). Únosné zatížení území je přitom dle § 5 ZŽP takové zatížení území lidskou činností, při kterém **nedochází k poškozování životního prostředí**, tj. dle § 8 odst. 2 ZŽP

nedochází zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.

V případě adaptace na změnu klimatu **neexistuje takový zvláštní předpis**, který by stanovil závazný limit pro některý z parametrů, kterými se změna klimatu projevuje. Neexistuje tak limit pro minimální množství vody v různých půdních vrstvách, limit pro předcházení záplavám nebo následkům orkánů ani teplotní limit pro tepelné ostrovy lidských sídel. Existují však **kvalitativní povinnosti k ochraně jednotlivých složek životního prostředí** stanovené např. v zákoně č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (dále jen „**vodní zákon**“). Jedná se např. o povinnost hospodárného nakládání a ochrany povrchových i podzemních vod (§ 5 vodního zákona), nebo povinnost dosáhnout cílů ochrany vod jako složky životního prostředí (§ 23a vodního zákona ve spojení s čl. 4 rámcové směrnice o vodách, č. 2000/60/ES). Dále se jedná např. o povinnosti dle zákona č. 334/1992 Sb., České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu, konkrétně o povinnost **ochrany zemědělského půdního fondu** dle §§ 5-8 citovaného zákona, nebo povinnosti dle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), který stanoví cíl **zachování, obnovy a péče o lesy** (viz § 1 lesního zákona).

Některé jevy, na něž je třeba se v souvislosti se změnou klimatu adaptovat, dokonce ani nelze vyjádřit veličinou, která by mohla být za pomoci „limitu“ kvantifikována a omezena. Jde například zvyšování četnosti extrémních jevů počasí – přívalových dešťů, vln sucha a veder nebo orkánů. Tyto projevy změny klimatu **vyžadují různorodou adaptaci** od protipovodňových opatření, přes zadržování vody v krajině až po ochlazování lidských sídel. **Různorodá povaha dopadů** změny klimatu a s ní související absence kvantitativního zákonného limitu pro jejich projevy však **nemůže být překážkou existence právní povinnosti žalovaných** na dopady změny klimatu reagovat. Za **konečné limity** poškozování životního prostředí je třeba považovat **základní práva zaručená Listinou** – právo na život, na ochranu zdraví, vlastnické právo a další.

Žalobci jsou si vědomi toho, že absence konkrétních zákonných limitů může ztížit posuzování, zda jsou současná či plánovaná adaptační opatření dostatečná, aby byla splněna povinnost dle § 11 ZŽP. Zároveň jsou ale žalobci toho názoru, že v určitých případech je **nedostatečnost adaptačních opatření natolik zjevná**, že nelze pochybovat o tom, že byla míra únosného zatížení území dle ZŽP překročena. Jak bude dále vysvětleno, žalobci mají za to, že opatření k adaptaci na změnu klimatu (ne)přijímaná žalovanými jsou právě takovým případem.

3.2. Žalování porušují povinnost přijmout dostatečná opatření k adaptaci na změnu klimatu

Povinnost přijímat opatření k adaptaci na změnu klimatu tak, jak vyplývá ze ZŽP a z Pařížské dohody, je především **povinností k dosažení určitého výsledku**. Není podstatné, jaké prostředky k adaptaci žalovaní zvolí. Podstatné je, zda se jim daří dostatečně zmírnit či odstranit negativní dopady změny klimatu tak, aby se nárůst teploty a s ním spojené jevy neprojevovaly v životním prostředí a právní sféře žalobců nepřiměřeným způsobem. Žalobci namítají, že **již v současnosti pociťují** významné dopady změny klimatu, které zasahují do jejich práv, a zároveň že ze strany žalovaných **není patrná dostatečná snaha o zlepšení** v tomto směru. Zároveň žalobci upozorňují, že podle judikatury ESLP stát nese důkazní břemeno ohledně splnění povinnosti postupovat s „náležitou péčí“ (viz např. *Fadeyeva proti Rusku*, cit. výše, odst. 128-133; *Dubetska a ostatní proti Ukrajině*, č. 30499/03, ze dne 10. 2. 2011, odst. 155; *Cordella proti Itálii*, cit. výše, odst. 161).

Aktuální i budoucí dopady změny klimatu na území ČR byly již popsány v části II. žaloby. Tyto dopady, jako například zvyšující se počet tropických dnů, vlny veder a související dopady na zdraví lidí,

extrémní sucho, poškození lesů, snížení zemědělských výnosů, atd., se velmi významně **projevují i v každodenním životě žalobců**. Žalobci namítají, že těmto dopadům **bylo možné činnosti žalovaných předejít nebo je alespoň zmírnit**. Ze strany žalovaných je však patrná pouze absence konkrétních kroků a nedostatečné výsledky v naplňování již tak nepřilíš ambiciózních cílů. Žalobci proto namítají, že **žalovaní selhali ve své povinnosti přijmout dostatečná adaptační opatření**.

V první řadě žalobci upozorňují, že současné **strategie, plány a především reálné kroky žalovaných zjevně nevedou k cíli** co možná nejvyšší míry adaptace a zmírnění dopadů změny klimatu. Hlavními strategickými dokumenty v oblasti adaptace na změnu klimatu jsou v ČR Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR (2015)¹⁷ a Národní akční plán adaptace na změnu klimatu (2015),¹⁸ který byl přijat k implementaci této strategie a obsahuje specifické cíle pro jednotlivé sektory (zemědělství, lesní hospodářství, vodní režim, atd.). Dle vyhodnocení plnění Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu z konce roku 2019 **řada opatření z tohoto plánu není dostatečně plněna**.¹⁹

MŽP ve vyhodnocení uvádí například, že:

- „**současná přirozená adaptační kapacita lesů je zejména v kontextu změny klimatu nedostatečná**,“ (str. 9)
- „**v kontextu změny klimatu se zvyšuje riziko degradace půdy a zemědělské sucho má významný dopad na zemědělství i celkově na ekonomiku ČR, klimatické projekce ukazují na rostoucí výskyt sucha a jeho závažnosti na území ČR.**“ (str. 13)
- „**současné zemědělské hospodaření není trvale udržitelné**“ (str. 14)
- „**vlivem změny klimatu dochází ke zvyšování škod na zemědělské produkci a roste tak negativní dopad na hospodaření zemědělských podniků i celkovou ekonomiku ČR**“ (str. 15)
- „**nejsou plněny úkoly zacílené na ochranu rašelinišť a mokřadů**“ (str. 24)
- „**ekologicko-stabilizační funkce a prostupnost krajiny se snižuje, což má za následek také snižování adaptační kapacity**“ (str. 25)
- „**Rezervy (...) jsou patrné zejména v oblasti preventivní ochrany vodních zdrojů (...) a zohlednění adaptačních opatření v plánech rozvoje vodovodů a kanalizací.**“ (str. 22)
- „**biodiverzita, jednotlivé stanoviště a druhy, a poskytované ekosystémové služby jsou jednotlivými projevy změny klimatu významně ovlivněny vlivem tlaků působících na dílčí ekosystémy**“ (str. 25)
- „**zatím však nebyla zahájena meziřesortní jednání za účelem definování postupu při využívání dat pro účely posuzování rizik souvisejících se změnou klimatu.**“ (str. 40)
- „**nedaří [se] zabezpečit monitoring výskytu zdravotnický závažných přenašečů infekcí (hmyzu) v nových líhništích a také zajistit dostatečnou zdravotnickou infrastrukturu pro krizové události spojené s výskytem epidemií nebo situací vyžadujících zvýšený příjem léčiv a zdravotnických prostředků.**“ (str. 35, zvýrazněno žalobci)

¹⁷ Dostupné online zde: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu_adaptacni_strategie.

¹⁸ Dostupné online zde: https://www.mzp.cz/cz/narodni_akcni_plan_zmena_klimatu.

¹⁹ Dostupné online zde: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_plneni_planu_klima/\\$FILE/OEOK-vyhodnoceni_NAP_AZK-20200221.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_plneni_planu_klima/$FILE/OEOK-vyhodnoceni_NAP_AZK-20200221.pdf).

Dalším významným strategickým dokumentem je **Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky (2017)**,²⁰ jejímž gestorem je MZ. Podle zprávy meziresortní komise Voda-Sucho o pokroku při plnění této koncepce jsou sice její dílčí opatření plněna, **nedochází ale k dostatečnému posunu v naplňování strategických cílů koncepce**.²¹ Zpráva mj. uvádí, že:

- „[n]aplňovat se daří především měkká doplňující opatření, postup **realizace technických opatření je minimální**.“
- „Hlavní příčinou jsou **chybějící, nebo omezující legislativní předpisy**, které se prozatím nedaří novelizovat a které dostatečně neumožňují naplňování Koncepce a znamenají tak **vážné ohrožení pro dosažení její vize a cílů**. Především nedostatečné vnímání vodohospodářských staveb jako staveb ve veřejném zájmu a zdlouhavost jejich přípravy ohrožuje smysluplné plánování staveb a změn využití území. Tím nejen, že **nedochází k vlastní realizaci opatření**, ale v některých případech je v podstatě **nemožné i věrohodné plánování finančních prostředků** pro jejich realizaci.“
- „Dosud se rovněž **nepodařilo schválit novelu zákona č. 254/2001 Sb., o vodách** a o změně některých zákonů (vodní zákon), jako podkladu pro operativní zvládnání sucha a nedostatku vody. Nepodařilo se **zvýšit zákonnou ochranu půdy zákonem o půdě**, nedošlo k vydání tzv. **protierozní vyhlášky** či k novelizaci nařízení vlády k **minimálním zůstatkovým průtokům**, nepodařilo se posílit roli státu při cílení realizací opatření v zákoně o pozemkových úpravách.“
- „V některých případech je **financování realizace poddimenzováno či jinak limitováno** v poměru ke skutečným potřebám (např. obnova vodárenských přivaděčů, propojování soustav a výstavba nových vodárenských nádrží, realizace opatření z pozemkových úprav). Je nutné hledat odpovídající finanční zdroje na úrovni lokálních, národních i evropských finančních mechanismů. **Dopady sucha se přitom dále prohlubují**.“ (str. 2, zvýrazněno žalobci)

Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky zároveň odkazuje na **národní plány povodí** jako jeden z nástrojů pro adaptaci na změnu klimatu a sucho (str. 52). V současnosti probíhá příprava druhé aktualizace národních plánů povodí a plánů dílčích povodí pro třetí plánovací období, které proběhne v letech 2021-2027. Pro účely přípravy plánů povodí MŽP a MZ zveřejnily v prosinci 2019 **Předběžný přehled významných problémů nakládání s vodami** zjištěných v části mezinárodní oblasti povodí Labe, Odry a Dunaje na území ČR. Extrémní hydrologické jevy jako je sucho a povodně, které jsou posíleny klimatickou změnou, jsou přitom jako významný problém nakládání s vodami zmíněny **jen v jednom z deseti dílčích povodí**.²² Pokud není změna klimatu a její vliv na vodní toky ze strany žalovaných ani považován za významný problém, nelze očekávat ani jeho efektivní řešení.

Z hlediska **dopadů na lesy** žalobci ve shodě s odbornou veřejností upozorňují na selhání žalovaných, zejména Vlády ČR a MZ, v oblasti strategie lesního hospodářství. I přes dlouhodobou kritiku **stále převažuje pěstování stejnověkých monokultur náchylných ke kalamitám** (kůrovec, požáry,

---

²⁰ Dostupné online zde: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha.html>.

²¹ Dostupné online zde: http://eagri.cz/public/web/file/650032/Pozicni_zprava_2019.pdf.

²² Jde o dílčí povodí Horní Odry, zmínka o změně klimatu jako příčině problémů povodí je zde navíc jen okrajová. Viz: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualni_informace_v_planovani/\\$FILE/OOV_VHP_ODRA_TEXT_20191219.002.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualni_informace_v_planovani/$FILE/OOV_VHP_ODRA_TEXT_20191219.002.pdf),

s 13.

devastující vliv sucha na biomasou naddimenzované umělé lesy, bořivé větry). Monokultury vedou také k vymírání mnoha druhů živočichů a rostlin a k poškozování lesní půdy. Naopak strategie MZ **nedostatečně podporují přírodě blízké způsoby pěstování lesů**, které je vhodnější pro klimaticky nestabilní systémy. Takto rozvrácené lesy jsou následně **dalším zdrojem emisí skleníkových plynů**, ačkoli přirozenou funkcí lesa je naopak jejich zadržování. Podle poslední zprávy ČR, kterou se v souladu s Pařížskou dohodou ohlašují emise skleníkových plynů, v roce 2018 české lesy dokonce v důsledku vymírání vyprodukovaly 10 % všech emisí skleníkových plynů v ČR (dle Národní zprávy ČR odevzdávané dle UNFCCC a Kjótského protokolu, 2020). **Namísto, aby lesy v ČR sloužily k adaptaci na změnu klimatu, jejich špatnou správou naopak dochází k jejímu prohlubování.**

Nejedná se pouze o dojem žalobců, že žalovaní selhávají ve své povinnosti přijímat dostatečná adaptační opatření. **Sami žalovaní a další orgány státu na toto selhání poukazují** (viz např. výše citovanou zprávu NKÚ). Nedostatečná adaptační opatření se přitom přímo projevují v právní sféře žalobců – způsobují zásah do jejich práva na život, na ochranu zdraví a soukromého a rodinného života a také do vlastnického práva a práva vykonávat hospodářskou činnost. Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR,²³ Národní akční plán adaptace na změnu klimatu²⁴ i Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky²⁵ byly schváleny usnesením Vlády ČR. Jejich nedostatečným naplňováním se tak žalovaní dopouští také **porušení § 21 kompetenčního zákona**, který stanoví, že se ministerstva ve své činnosti řídí mj. usneseními Vlády ČR.

Žalobci se zároveň obávají, že při pokračování současných plánů žalovaných se **bude propast mezi dopady změny klimatu a přijímanými adaptačními opatřeními prohlubovat**, což povede k čím dál závažnějším zásahům do práv žalobců. Budoucí hrozící dopady změny klimatu v ČR byly podrobněji popsány v části II. žaloby. Patří mezi ně v ČR např. další nárůst počtu tropických dnů a s ním spojená vyšší úmrtnost, extrémní sucha dopady na zemědělskou produkci, četnější požáry vegetace, povodně, atd., globálně potom kolaps celých planetárních systémů jako je atmosférické a oceánské proudění, kryosféra a ekosystémy.

Povinnost přijímat adaptační opatření přitom není jen povinností reagovat na nastalé dopady změny klimatu, ale také povinností **připravovat se na dopady budoucí**. Včasná adaptace (zejména v kombinaci s důslednou mitigací) je zároveň pro společnost mnohem méně nákladná než otálení a přijímání opatření „na poslední chvíli“.

Zpráva „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“ zpracovaná pro MŽP, jejíž shrnutí je přílohou žaloby, uvádí odhady ekonomických škod v různých sektorech hospodářství ČR ve srovnání s náklady na potřebná adaptační opatření. Zpráva uvádí, že:

- **Obecně:** „Navzdory přijetí vhodných opatření může být dopad na ekonomiku negativní, nicméně v mnohem menší míře, než by tomu bylo v případě nečinnosti. Obecně platí, že **náklady na realizaci adaptačních opatření bývají výrazně nižší než náklady v případě nečinnosti** (a to i o několik řádů). Přínosy implementace adaptačních opatření tedy převažují nad náklady na realizaci.“ (kapitola 6)

---

²³ Dostupné online: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu_adaptacni_strategie.

²⁴ Dostupné online: https://www.mzp.cz/cz/narodni_akcni_plan_zmena_klimatu.

²⁵ Dostupné online: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-suchoa.html>.

- **Ve vztahu k lesnímu hospodářství:** „Doposud přijatá legislativní, organizační a finanční opatření ze strany českého státu nemohou zabezpečit žádoucí změnu situace (**částka uvolněná na přímý „boj“ proti kůrovcům ve výši 1,15 mld. Kč zdaleka neodpovídá potřebám**). Lze se proto důvodně obávat, že kůrovcová kalamita se bude ve smrkových a regionálně i borových porostech dále šířit. Vzniklé poškození lesů, kterému v krátké době již ani teoreticky nebude možno zabránit (zlom případně může nastat pouze příznivějším průběhem počasí), dozná takového rozsahu, že jeho prostřednictvím Česko doslova vstoupí do evropských dějin lesních kalamit.“ (kapitola 4.1.2.1) Střední odhadovaná hodnota škod v lesním hospodářství ke konci století 15 mld. Kč ročně. (J. Zamoužil, str. 5)
- **Ve vztahu k zemědělství:** Ekonomické dopady studie odhaduje pouze pro produkci obilovin, pro kterou při oteplení o více než 2 °C jsou odhadovány **roční škody 4,8 mld. Kč a náklady na adaptaci v roce 2030 ve výši 217 milionů Kč ročně**. (J. Zamoužil, str. 7)
- Ve vztahu k ochraně biodiverzity: „Významnou slabou stránkou v připravenosti České republiky na dopady změny klimatu je **dosavadní nevýrazná státní podpora monitoringu biodiverzity, cíleně zaměřeného na odborné dokumentování probíhajících změn biodiverzity a na modelování scénářů a z nich vyplývajících strategií adaptačního a mitigačního chování k udržení biodiverzity**.“ (kapitola 4.4.3.2) Případové studie nicméně prokazují, že investice do ochrany ekosystémů a biodiverzity a ekosystémově založená adaptační opatření jsou nákladově efektivní. (J. Zamoužil, str. 9)

I studie zpracovaná na objednávku MŽP tak potvrzuje, že včasné přijímání adaptačních opatření by bylo nákladově efektivní, avšak tato **opatření nejsou v praxi přijímána**. Jednání žalovaných přitom nijak nenaznačuje, že by se současná neuspokojivá situace měla do budoucna zlepšovat. **Žalovaní neprojevují v oblasti adaptace přílišnou snahu o nápravu stávajícího stavu**. Oficiálně sice připravují různé strategie pro adaptaci, sami se podle nich ale neřídí. Při vyhodnocení dané strategie se potom spokojí s konstatováním, že cíle nebyly splněny či jsou dokonce vážně ohroženy. Následně žalovaní přepíší tyto cíle do strategie pro nové období a opakují stejný proces. Obdobný **postup opakovaného odsouvání splnění cílů** v oblasti ochrany lidského zdraví ostatně **NSS odmítl** ve svém rozsudku ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 7 As 308/2018, ve vztahu k opakovanému povolování hlukových výjimek (viz bod 42. citovaného rozsudku).

Ze strany žalovaných nemíří k žalobcům, resp. k veřejnosti obecně, žádná forma krizové komunikace, která by jasně sdělovala, že si žalovaní jsou vědomi problému, který nastal, i budoucích hrozeb. Žalovaní nijak nedávají najevo, že tyto problémy vnímají jako prioritu a jsou připraveni je efektivně řešit tak, aby ochránili práva žalobců.

3.3. Důsledky porušení povinnosti žalovaných přijmout opatření k adaptaci na změnu klimatu – zásahy do práv žalobců

Porušením právní povinnosti k adaptaci na změnu klimatu ze strany žalovaných **dochází k zásahu do práv žalobců**, konkrétně do práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny), práva na ochranu zdraví (čl. 31 Listiny), vlastnického práva (čl. 11 Listiny), práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (čl. 26 Listiny) a také do práva na soukromý a rodinný život dle čl. 8 EÚLP. Žalobci jsou nedostatečnou aktivitou žalovaných **zcela konkrétně a přímo zasaženi** a pociťují její dopady ve svém každodenním životě. Zároveň je do práv žalobců zasaženo **významnou hrozbou budoucích dopadů** změny klimatu, které žalovaní zjevně nemají v plánu adekvátně řešit. Zásahy do práv žalobců jsou podrobněji popsány v části III. žaloby, v bodě 2., který se zabývá aktivní legitimací žalobců.

Zhoršování stavu životního prostředí, ať už jde o poškození lesů, ztrátu biodiverzity, požáry, povodně či vlny sucha, je v současnosti běžně pozorovatelné. Toto zhoršení jednoznačně zasahuje do práva všech žalobců, včetně žalobce a) – environmentálního spolku, na příznivé životní prostředí dle čl. 35 Listiny.

V případě žalobců b), c), d) a e) navíc dochází k zásahu práva na život a práva na ochranu zdraví a soukromého a rodinného života dle čl. 6, 10 a 31 Listiny a čl. 2 a 8 EÚLP. Pokud by byla přijímána dostatečná adaptační opatření, **žalobci by mohli žít v krajině, která by byla méně zasažena** vlivem změny klimatu. **Nemuseli by být vystaveni riziku zdravotních dopadů**, ať už z důvodu vln vedra, které se závažněji projevují v urbanizované krajině s vysokou hustotou zalidnění, nebo z důvodu četnějších požárů či povodní. V případě žalobců b), c), d) a e) by dostatečná adaptační opatření mohla vést také **ke snížení stresu a obav z probíhající změny klimatu** a jejich dopadů na tohoto žalobce, jeho blízké i životní prostředí obecně.

Žalobci b), c), d) a g), kteří jsou zemědělci, resp. vlastníci lesních pozemků, jsou postupem žalovaných zkráceni na svém vlastnickém právu a právu vykonávat hospodářskou činnost dle čl. 11 a 26 Listiny. Kvůli nedostatečným adaptačním opatřením se **sníží výnosy zemědělské půdy** (např. dochází ke snížení frekvence a kvality seče na zemědělských pozemcích žalobců b) a c)) **a dochází k poškození lesů** (v důsledku sucha a vyšších teplot jsou stromy náchylnější napadení lesními škůdci), a to přesto, že žalobci v rámci vlastních možností proti dopadům změny klimatu bojují.

Žalobkyně f) je obcí, která je nezákonnými zásahy žalovaných zkrácena na svém právu na územní samosprávu (čl. 8 Ústavy) a také na svém vlastnickém právu. Dopady změny klimatu na žalobkyni f) jsou podrobněji popsány v prohlášení starosty obce Svatý Jan pod Skalou ze dne 14. 2. 2021 (přílohou žaloby) a také v části III. bodě 2.4 žaloby. Nezanedbatelné jsou také dopady změny klimatu na obyvatele obce, z nichž téměř 20 % tvoří děti do 14 let. Tito obyvatelé žalobkyně f) mají 99% šanci, že se dožijí roku 2035, 96% šanci, že se dožijí roku 2055, a 6% šanci, že se dožijí roku 2100. To znamená, že téměř 20 % obyvatel žalobkyně f) se **pravděpodobně dožije nárůstu globální teploty přinejmenším o 2 °C** a bude se potýkat se souvisejícími důsledky.

Nezákonným zásahem do práv žalobců ale nejsou jen stávající dopady změny klimatu, které již dnes všichni pociťují. Za zásah je potřeba považovat **také hrozbu budoucích velmi negativních dopadů** změny klimatu, které způsobí ještě závažnější zásah do práv žalobců. Pokud jde o zásah do osobnostních práv, včetně práva na život a ochranu zdraví, Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5021/2008, konstatuje, že „není vyžadováno vyvolání konkrétních následků zásahu proti tomuto chráněnému statku, ale postačí, že zásah byl objektivně způsobilý [osobnostní práva] narušit nebo alespoň ohrozit...“ (Analogicky srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. května 2002, sp. zn. 28 Cdo 662/2002.)

Významnou hrozbu prohloubení již tak negativních dopadů změny klimatu na žalobce lze dovodit z toho, že:

- další prohloubení dopadů změny klimatu je **téměř jisté**,
- riziko související s těmito hrozbami je **velmi závažné** a
- **reálné kroky ani oficiální plány žalovaných** nenasvědčují tomu, že by byli připraveni v budoucnosti tyto dopady zmírnit za použití dostatečných adaptačních opatření.

Jistotu prohlubování dopadů změny klimatu v následujících dekádách žalobci odvozují z vědeckých studií, které jsou reprezentované například IPCC. Ten uvádí, že lidstvo má ještě šanci udržet nárůst globální teploty do 1,5 °C (tj. počítá s dalším oteplením zhruba o 0,3 °C), jako pravděpodobnější se však jeví varianta nárůstu globální teploty o 2 °C, případně její překročení (IPCC, 2018). **Míru**

závažnosti těchto dopadů na žalobce rovněž odvozují z dostupného stavu poznání – ostatně samo MŽP a ČHMÚ mají k dispozici vlastní studie, které ukazují, jaké dopady může mít nárůst globální teploty o 2 nebo více °C. Očekávané dopady změny klimatu v ČR podrobněji popisuje mj. část II. žaloby, posudek Climate Analytics a zpráva J. Zamouřila, které jsou přílohami žaloby. Skutečnost, že žalovaní **neprojevují žádný záměr ukončit nezákonný zásah** do práv žalobců a urychleně přijmout adekvátní kroky k adaptaci na změnu klimatu, žalobci dovozují z dosavadního jednání žalovaných, popsaného výše.

Žalovaní tak **zasáhli a nadále zasahují** do práv žalobců tím, že **nepřijali, nepřijímají ani neplánují přijmout dostatečná opatření k zajištění adaptace na změnu klimatu**. Žalobci již dnes silně pociťují dopady změny klimatu, ať už ve svém osobním životě nebo v podnikatelské činnosti. Zároveň jsou žalobci vystaveni hrozbě budoucích dopadů změny klimatu, které v případě pokračující nečinnosti žalovaných způsobí další prohloubení zásahu do jejich práv. Adaptace na změnu klimatu je přitom jednodušší a méně nákladná, pokud je zahájena včas.

Důkazy:

- Posudek „**Dopady klimatické změny v České republice**“ (leden 2021) autorů N. van Maanen, E. Theokritoff, I. Menke a C.-F. Schleussner, výzkumné organizace Climate Analytics
- Zpráva „**Očekávané dopady změny klimatu v ČR**“ (únor 2021) J. Zamouřila, která shrnuje poznatky „Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR“
- **Stanovy žalobce a)** – spolku Klimatická žaloba ČR, z.s.
- **Zpráva z psychologického vyšetření žalobce e)** ze dne 27. 1. 2021, PhDr. A. S.
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobkyně b), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce c), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – společné jmění manželů, žalobců b) a c), k. ú. xxxxxxxx, LV xxx
- Výpis z katastru nemovitostí – rodinný závod žalobce d), k. ú. xxxxxxxx, LV xx
- Výpis z katastru nemovitostí – rodinný závod žalobce d), k. ú. xxxxxxxx, LV xxx
- Výpis z katastru nemovitostí – žalobce g), k. ú. xxxxxxxx, LV xxxx
- **Dokumentace dopadů změny klimatu na pozemky žalobců b) a c)**, včetně fotodokumentace
- **Dokumentace dopadů změny klimatu na pozemky rodinného závodu žalobce d)**, včetně fotodokumentace
- **Prohlášení starosty obce Svatý Jan pod Skalou** ze dne 14. 2. 2021, včetně fotografické přílohy

4. Zdůvodnění závěrečného žalobního návrhu

K ukončení nezákonných zásahů do práv žalobců je třeba, aby žalovaní urychleně přijali nezbytná a přiměřená **mitigační i adaptační opatření**. Zároveň jsou si žalobci vědomi toho, že soud **nemůže**

žalovaným uložit povinnost provést konkrétní kroky a zvolit konkrétní řešení problému, například nařídit žalovaným, aby do určitého roku docílili zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů, podpořili elektromobilitu, zavedli konkrétní podobu dotačních programů pro zadržování vody v krajině, výsadbu stromů, apod.

Na druhou stranu dle § 87 odst. 2 s. ř. s. správní soudy mohou **určit, že provedený zásah byl nezákonný**, a trvá-li tento zásah, mohou **zakázat správnímu orgánu, aby v porušování žalobcova práva pokračoval**. Právě takového výroku se domáhají žalobci v projednávané věci.

V prvé řadě se žalobci domáhají, **aby soud určil, že žalovaní se dopustili porušení § 11 ve spojení § 5 a § 8 ZŽP, čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody a § 21 kompetenčního zákona, čímž zasáhli do ústavně zaručených veřejných subjektivních práv žalobců**, konkrétně do práv dle čl. 6, 11, 31 a 35 Listiny, resp. čl. 2 a 8 EÚLP.

Dále se žalobci domáhají, aby soud nařídil žalovaným tento nezákonný zásah do práv žalobců ukončit. **V oblasti mitigačních opatření** by žalobci považovali za dostatečná opatření takové kroky žalovaných, které by jasně směřovaly k **dodržení uhlíkového rozpočtu** potřebného k naplnění cílů Pařížské dohody a odvrácení hrozby nebezpečné změny klimatu o více než 1,5 °C, resp. hluboko pod 2 °C. Žalobci mají za to, že tempo snižování emisí skleníkových plynů potřebné k dosažení tohoto cíle bylo v žalobě velmi jasně demonstrováno na základě podrobných vědeckých podkladů. Zároveň žalobci upozorňují, že čím většího snížení emisí skleníkových plynů dokáže ČR i celé mezinárodní společenství co nejdříve dosáhnout, tím méně nákladná adaptační opatření budou v budoucnu nezbytná.

Pokud jde o **adaptační opatření**, žalobci uznávají, že je obtížné „nezbytná“ a „přiměřená“ opatření jednoznačně kvantifikovat. Cílem těchto adaptačních opatření by v každém případě mělo být zabránění nejvýznamnějším negativním dopadům změny klimatu, snížení zranitelnosti a zvýšení odolnosti vůči změně klimatu. Tyto cíle je však možné měřit pouze kombinací socio-ekonomických a fyzikálních ukazatelů, které často zahrnují subjektivní hodnocení závislé na arbitrárně určené váze jednotlivých ukazatelů. Cíle pro adaptaci jsou navíc velmi specifické pro každé místo a populaci, nejsou proto na rozdíl od cílů snižování emisí skleníkových plynů stanoveny ani na úrovni mezinárodního práva.

Vzhledem k závažnosti a nevratnosti dopadů změny klimatu lze konstatovat, že **drtivá většina opatření k adaptaci je „nezbytná“** ve smyslu judikatury ESLP, týkajíc se pozitivních závazků státu. Klíčové je proto především určení, jaká opatření jsou „přiměřená“. Žalobci mají za to, že za přiměřená je třeba vždy považovat taková opatření, která jsou nákladově efektivní. Z výše citovaných ekonomických analýz (část IV. bod 3.2 žaloby) zároveň vyplývá, že **adaptační opatření jsou zpravidla nákladově efektivní** – v této míře by tedy mělo být povinností státu je přijímat. V případě významných a nenávratných dopadů změny klimatu je potom třeba považovat za „přiměřená“ i některá nákladově neefektivní adaptační opatření.

Z hlediska časového rámce nezbytného pro přijetí potřebných opatření žalobci připomínají, že pro zabránění nebezpečnému oteplení o více než 1,5 °C je dle IPCC potřeba radikálně snížit emise skleníkových plynů do roku 2030, což vyžaduje téměř **okamžité a důrazné jednání** ze strany žalovaných. Žalobci jsou si vědomi toho, že dosažení cíle zachování příslušného uhlíkového rozpočtu nelze zkoumat ihned, lze však zkoumat, zda již žalovaní naplánovali své další aktivity směrem k dosažení tohoto cíle. Součástí takového plánu by měl být i závazný časový harmonogram jednotlivých kroků, jasný žebříček priorit a účinný kontrolní mechanismus průběžného vyhodnocování plnění stanovených cílů (k tomu srov. rozsudek NSS ze dne 20. 12. 2017, č. j. 6 As 288/2016-146, kterým byl zrušen Program zlepšování kvality ovzduší pro aglomeraci Ostrava/Karviná/Frydek-Místek,

zejména jeho odst. 84). Žalobci proto navrhuji stanovit žalovaným **lhůtu 6 měsíců od vynesení rozsudku pro jednoznačné určení závazného cíle snižování emisí skleníkových plynů a návrh efektivních opatření k jeho dosažení, včetně závazného harmonogramu.**

Pokud jde o adaptační opatření, žalobci připomínají, že jejich včasným přijetím se snižují celkové potřebné náklady na adaptaci na změnu klimatu. Žalobci proto navrhuji, aby soud určil žalovaným **lhůtu 6 měsíců od vynesení rozsudku pro přijetí závazného harmonogramu opatření k adaptaci na změnu klimatu**, který bude řádně implementovat stávající strategie, včetně alokace potřebných finančních prostředků a závazku k přijetí příslušných legislativních opatření.

Závěrem žalobci upozorňují na **význam tohoto řízení, který přesahuje vlastní zájmy žalobců.** Jedná se zde o ochraně veřejných subjektivních práv žalobců, ale zároveň výsledek tohoto řízení souvisí s právy a budoucností všech osob, nejen v ČR, ale na celém světě. Soud má nyní možnost poskytnout těmto osobám ochranu tak, jak to učinily soudy v celé řadě dalších zemí.

V. Závěrečný žalobní návrh

S ohledem výše uvedené skutečnosti žalobci navrhuji, aby Městský soud v Praze vydal tento

rozsudek:

- I. Určuje se, že žalované Ministerstvo životního prostředí a Vláda ČR tím, že v rozporu s § 8 a 11 ZZP a čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody nepřijaly dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů na území České republiky, stanovily nedostatečné cíle k jejich dalšímu snižování a v rozporu s § 2 ZZP a pozitivními závazky plynoucími z čl. 6 a 31 Listiny nepřijaly dostatečná opatření k adaptaci České republiky na změnu klimatu, nezákonně zasáhly do práv žalobců zaručených v čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Určuje se, že žalované Ministerstvo průmyslu a obchodu a Vláda ČR tím, že v rozporu s § 8 a 11 ZZP a čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody nepřijaly dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů na území České republiky v sektoru energetiky, nezákonně zasáhly do práv žalobců zaručených v čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod.**
- III. Určuje se, že žalované Ministerstvo dopravy a Vláda ČR tím, že v rozporu s § 8 a 11 ZZP a čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody nepřijaly dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů na území České republiky v sektoru dopravy, nezákonně zasáhly do práv žalobců zaručených v čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod.**
- IV. Určuje se, že žalované Ministerstvo zemědělství a Vláda ČR tím, že v rozporu s § 2 ZZP a pozitivními závazky plynoucími z čl. 6 a 31 Listiny nepřijaly dostatečná opatření k adaptaci České republiky na změnu klimatu, nezákonně zasáhly do práv žalobců zaručených v čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod.**
- V. Žalovaní jsou povinni ve lhůtě do 6 měsíců od doručení rozsudku ukončit nezákonné zásahy do práv žalobců tím, že**
  - A. Ministerstvo životního prostředí a Vláda ČR přijmou nezbytná a přiměřená opatření směřující ke snížení emisí skleníkových plynů v ČR v souladu se závazky**

plynucími z čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody a z čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod, vedoucí k zachování uhlíkového rozpočtu ČR ve výši 800 Mt CO₂ od ledna 2021 do konce století,

- B. Ministerstvo průmyslu a obchodu a vláda ČR přijmou nezbytná a přiměřená opatření směřující ke snížení emisí skleníkových plynů v sektoru energetiky v souladu se závazky plynucími z čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody a z čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod, vedoucí k zachování uhlíkového rozpočtu ČR ve výši 800 Mt CO₂ od ledna 2021 do konce století,
- C. Ministerstvo dopravy a vláda ČR přijmou nezbytná a přiměřená opatření směřující ke snížení emisí skleníkových plynů v sektoru dopravy v souladu se závazky plynucími z čl. 2 odst. 1 písm. a), čl. 2 odst. 2, čl. 3 a čl. 4 odst. 3 Pařížské dohody a z čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod, vedoucí k zachování uhlíkového rozpočtu ČR ve výši 800 Mt CO₂ od ledna 2021 do konce století,
- D. Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství a vláda ČR přijmou nezbytná a přiměřená opatření k adaptaci na změnu klimatu v souladu s pozitivními závazky vyplývajícími z čl. 6, čl. 10, čl. 11, čl. 26 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod.

VI. Žalovaní jsou povinni uhradit žalobcům náklady řízení, a to do třiceti dnů od právní moci rozsudku.

V Brně dne 21. 4. 2021

Klimatická žaloba ČR, z.s.

Obec Svatý Jan pod Skalou

Sedláci z Českého ráje

Lesník ze Strakonicka

Lesníci z Hodonínska

Muž z Prahy trpící environmentální úzkostí